

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ďábel v Praze – pražské legendy na televizní obrazovce

The Devil in Prague – Prague legends on television

Michaela Churá

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B (D-ZSV)

Rok odevzdání: 2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Ďábel v Praze* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5.12.2020

Michaela Churá

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří v první řadě mému vedoucímu práce panu profesorovi Vítu Vlnasovi a magistře Heleně Chalupové za ochotu, vstřícnost, vedení a rady, které mi poskytli. Děkuji jim za jejich obětavost a trpělivost, které se mnou měli.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině, především mamince a příteli, kteří si všemi úskalími prošli se mnou.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na zpracování seriálu *Ďábel v Praze*, který vznikl roku 1996 v produkci České televize. Cílem je zmapovat, do jaké míry je seriál syntézou pověstí a faktů, a hledá odpověď na otázku, odkud brali tvůrci náměty a inspiraci. Zároveň se pokusím dohledat dobové kritiky a přijetí diváků. Seriál je rozdělen do jednotlivých příběhů – pražských legend, a stejně tak jsou rozděleny i kapitoly v této práci. Druhá kapitola se zaměřuje na dějovou linku odehrávající se v jezuitské koleji, jejíž prostředí pak prostupuje celým dějem seriálu. Každá kapitola popisuje děj daného příběhu, následně jeho genezi. Práce je vypracována na základě odborné literatury a návštěv filmového archívu České televize

KLÍČOVÁ SLOVA

ďábel, jezuité, katedrála sv. Víta, novověk, pověst, Praha, Pražský orloj, Rudolf II., středověk

ABSTRACT

The bachelor's thesis focuses on elaboration of *Devil in Prague* series, made in 1996 in production of Czech Television. The aim is to study extent of synthesis of legends and facts in series, the source of information's and inspiration to writers. At the same time, I will try to find a contemporary critical review and some reception of spectators.

Series are divided into individual stories – legends of Prague, so as chapters in this work, whereas second chapter focuses on story about Jesuit college, that goes through all other stories. Every chapter describe the legend and then its genesis. The thesis is based on specialised literature and visits of movie archive of Czech Television.

KEYWORDS

devil, Jesuit, legend, Middle ages, Modern age, Prague, Prague Astronomical clock, Rudolph II., St. Vitus Cathedral

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Seriál Ďábel v Praze a jeho tvůrci.....	8
3	Ďábel v jezuitské koleji.....	10
3.1	Děj příběhu.....	10
3.2	Inspirace autorů.....	13
4	O cizinci Petrovi, staviteli chrámu a jeho smlouvě.....	16
4.1	Děj příběhu.....	16
4.2	Inspirace autorů.....	18
5	O mistru Hanušovi, zázračném Horologiu a věrolomných konšelích.....	21
5.1	Děj příběhu.....	21
5.2	Inspirace autorů.....	23
6	O alchymistovi Scottovi, Rudolfu II. a elixíru života.....	25
6.1	Děj příběhu.....	25
6.2	Inspirace autorů.....	27
7	O Golemovi, topiči Markertovi a císaři šílenství.....	30
7.1	Děj příběhu.....	30
7.2	Inspirace autorů.....	32
8	O katu Mydlářovi, strašlivé popravě a očarovaném meči.....	35
8.1	Děj příběhu.....	35
8.2	Inspirace autorů.....	36
9	Ďábel v Praze, ale i ve světě.....	39
10	Závěr.....	41
11	Seznam použitých informačních zdrojů.....	44
12	Přílohy.....	46

1 Úvod

Téma zpracování televizního seriálu jsem si vybrala z důvodu, že mě odjakživa zajímala problematika d'ábla, obzvláště v pověstech. Na tomto základě mi byl doporučen seriál *Ďábel v Praze*. Rozhodla jsem se tedy udělat rozbor těchto seriálových příběhů. Mým cílem bylo zjistit, zda k nim existuje nějaká knižní předloha, kde tvůrci k této tvorbě vzali svou inspiraci.

V této práci se zaměřím na známé i méně známé autory českých, nebo pražských bájí a pověstí. V rámci dodržení obsahu práce se budu držet autorů písíciích od období národního obrození.

V první kapitole této práce přináším alespoň základní informace o seriálu a jeho tvůrcích. Z důvodu špatné dostupnosti materiálů se bohužel bude jednat o skromnou kapitolu. Nikdo se tímto seriálem zatím nezabýval, takže nemám oporu ani v literatuře. Zároveň se na internetu ve filmových databázích nedají nedohledat názory diváků, jelikož se pořad mnoho let nevysílal. Soustředím se tedy spíše na děj epizod a pokusím se přinést jejich rozbor.

Pro představu o hereckém zastoupení a kompletní výpravě seriálu příkládám v příloze podrobnou rešerši filmového seriálu.

Seriál se skládá celkem z 5 dílů, které na sebe jednotlivými příběhy nenavazují. Spojuje je pouze dějová linka jezuitské koleje, která do jednotlivých legend nepatří (jsme skrze ni seznamování s pověstmi). Příběh událostí na koleji jsem se rozhodla zpracovat samostatně jako druhou kapitolu této práce.

V každé kapitole dopodrobna rozeberu děj daného dílu, což je opravdu nutné, protože Česká televize tento seriál neuvádí často, a proto bohužel není tolik známý. Posléze se pokusím přijít na to, z jakých legend se onen příběh vlastně skládá, od jakých autorů čerpali tvůrci inspiraci, a zda je v příbězích nějaký pravdivý základ. Genezi příběhů jsem zkoumala nejen z pověstí, ale i odborné literatury z témat architektury či dějin Prahy.

V závěrečné kapitole se zaměřím na postavu d'ábla a na jeho proměny v křesťanské západní společnosti. Kde se d'ábel v podobě a s charakterem, který uvidíme u Johannese van Hoppeho (seriálového čerta), vzal? Od neurčité, nezobrazované představy zla v raném středověku přes d'áblůvu největší slávu na začátku novověku až po romantizující představu

v dnešní literatuře a kinematografii. Bude se jednat o stručné shrnutí, abychom měli představu, s kým jsme se vlastně v seriálu potkali.

Celým seriálem prostupují postavy ďábla a kouzelné babičky (metafora zla a dobra). Ďábel se snaží lidi svést na špatnou cestu, probouzí v nich to nejhorší, jejich obavy, strachy, chamtivost a závist. Pán pekel vystupuje vždy v pozici výše postavené – obchodník, doktor či úředník, který hrdinům příběhu nabízí pomoc a snadné řešení. Avšak jak už to u ďábla bývá, je v tom háček. Mezi běžným lidem vždy vyčnívá nejen díky svým způsobným mravům a šarmu, ale i oblečení – nosí červenou, nebo fialovou barvu. Naopak kouzelná stařenka se snaží nevyčnívat, bere na sebe podobu moudré hraběnky, ale nejčastěji vystupuje v pozici trhovkyně. Chce hlavní hrdiny varovat před ďáblem, ale i před nimi samotnými. Babička se objevuje vždy v bílém oděvu v čase nejvyšší nouze.

2 Seriál *Ďábel v Praze* a jeho tvůrci

Seriál *Ďábel v Praze* vznikl v produkci České televize roku 1996 jako pětidílný seriál. Rámcový příběh odehrávající se v jezuitské koleji je natočen v reálech jednou kamerou, jednotlivé pověsti se posléze točily ve studiu na Kavčích horách v Praze. Na projektu spolupracovali i historici Ivana a Petr Čornejovi, odborníci na český středověk, novověk a dějiny církve.¹ Podrobnou rešerši seriálu přikládám v příloze.

Režie se ujal Otakar Kosek. Rodilý Brňák se musel z politických důvodů jako dítě s rodinou přestěhovat do Prahy. Ze stejných důvodů mohl jít studovat DAMU až během uvolnění komunistického režimu v šedesátých letech. Tvořil a tvoří prakticky výhradně televizní filmy a inscenace pro Českou televizi, dříve pro Československou televizi. Mezi jeho další režijní díla patří například *Útěk ze života* (TV inscenace z roku 1973), *Záviš a Kunhuta* (TV inscenace z roku 1985) či od roku 2005 seriál *Ulice*. Napsal také scénář celkem k sedmi filmům, např. *Zemřeš, kdy budeme chtít* (TV film z roku 1988).²

Scénář napsali Eduard Verner a Rudolf Ráž, dramaturgem seriálu byl Jan Otčenášek.

Eduard Verner se narodil v Praze a v roce 2003 v nedožitých šedesáti letech zde i zemřel. Vystudoval FAMU, obor scénaristika a dramaturgie, po absolutoriu vydal svůj známý scénář k filmu *Utrpení mladého Boháčka* (1969) a nastoupil jako dramaturg dramatických pořadů v Československé televizi. Mezi jeho díla pro Československou televizi patří například *Silná jako smrt* z roku 1997 podle Guy de Maupassanta, minisérie *I ve smrti sami* z roku 2004 podle Hanse Fallady. Dále byl podle jeho scénáře natočen film z roku 2008 *Hlídač č. 47* s Karlem Rodenem v hlavní roli. Spolupracoval také s Československým rozhlasem. Z této tvorby zmíním například *Komoří Jeho Veličenstva* z roku 1988.³

K životu scénaristy Rudolfa Ráže jsem bohužel nenašla obsáhlejší zdroj. Jeho tvorba je ovšem rozsáhlá. Ze scénaristického díla je to například film *Panensství a kriminál* z roku 1969, TV inscenace *Pes v zahradě* z roku 1990, z dramaturgie například *Pilát Pontský onoho dne* (TV inscenace z roku 1991).⁴

1 JIŘÍ MOC. *Seriály od A do Z*. Česká televize, Praha 2009, s. 39

2 www.fdb.cz/lidi/19965-otakar-kosek.html, 13. 11. 2020

3 www.fdb.cz/lidi/37026-eduard-verver.html, 13. 11. 2020

4 www.fdb.cz/lidi/32399-rudolf-raz.html, 13. 11. 2020

Dramaturg Jan Otčenášek se narodil v roce 1947, roku 1966 ukončil své studium na pražské FAMU. Na počátku své kariéry nastoupil na místo režiséra Armádního filmu Praha, od roku 1990 působí v České televizi střídavě jako producent a dramaturg, od roku 2004 jako vedoucí dramaturg hrané tvorby. Do jeho dramaturgické tvorby patří například film Bathory z roku 2008, Karamazovi také z roku 2008 a seriál Dobrodružství kriminalistiky. Ze scenáristiky je to například Romeo, Julie a tma z roku 1997.⁵

⁵ www.ceskatelevize.cz/lide/jan-otcenasek/, 13. 11. 2020

3 Ďábel v jezuitské koleji

3.1 Děj příběhu

1. část

Na začátku každého dílu jsme zavedeni do jezuitské koleje. Úvodní znělka nás vnáší do barokního chrámu za zpěvu a modliteb členů řádu.

V areálu koleje nacvičuje dětský sbor vánoční koledy. Na druhé straně nádvoří pálí otec Sebastián (Josef Vinklář) knihy. Otec Pavel (Kamil Halbich) si není pálením knih jistý, raději by je opravoval a staral se o ně, než je páлил. Hlava koleje Ignác (Stanislav Zimulka) v nich však vidí hrozbu a pokušení ďábla.

Sochař a řezbář Matěj (David Prachař), který pracuje pro jezuitu, hledá své modely mezi prostým pražským lidem. Najednou zahlédne mladíka, ve kterém vidí ideální podobu Ježíše Krista – je to odpadnuvší otec Tomáš, který utekl z řádu.

Právě kvůli útěku mladého otce Tomáše (Jan Čenský) povolá hlava místní koleje inkvizitora, který má událost vyšetřit a očistit kolej od hříšných myšlenek a způsobů. Inkvizitor Hieronymus (Oldřich Navrátil) začíná s vyšetřováním. Zpočátku řeholní kanovníky uklidňuje a říká, že inspekce je pouze formální.

Hieronymus je dílnou a způsobem tvorby řezbáře pohoršen. Matěj se inkvizitora bojí a varuje svého přítele otce Pavla, aby nezapomněl na události v Řezně (čtyřicet let zpět).

Hieronymus začíná s výslechy a otec Sebastián je víc než ochotný spolupracovat. V den útěku šel na nákup otec Tomáš, což nebylo v plánu. Na nákup měl jít někdo jiný. Tomáš si ještě řekl o více peněz než obvykle, a už se nevrátil. Inkvizitor se snaží najít nějaký důkaz o Tomášově herezi. Slídí v knihovně, kde nachází u jeho psacího stojanu kresby. Jsou to propracované kresby světského charakteru, čímž Hieronymus získává záminku k vyšetřování. Kresby zabavuje a začíná je studovat, následně nechává prohledat celou kolej. Pavel se svým přítelem otcem Jiřím (Pavel Mang) nachází nad prasečím chlívkem Tomášovu skrýš i s malým sirotkem, který se tam schovává a Tomášovi pomáhá. Celému incidentu předcházelo záhadné úmrtí prasete, za což je okamžitě viněn Tomáš se svými ďábelskými praktikami. Nad prasečím chlívkem se našly nejen další kresby, ale i první svazek pověstí. Zbylá prasata musí být zabita.

2. část

Hieronymus spolu s Pavlem prohlíží nalezené kresby a rukopisy. Pavel omlouvá nejen Tomášovy kresby, ale i sebe. Inkvizitor začne Pavla psychicky vydírat, deptá jej a omotává si ho okolo prstu. Otcí Pavlovi je uloženo prosit o odpuštění a má zakázán kontakt se zbytkem mnichů.

Hieronymův předpoklad přítomnosti d'ábla na koleji se potvrdil. Všude vidí stopy d'ábla, dokonce i v místních tradicích, jako jsou koledy. Kritizuje Matějovy sochy, považuje je za hříšné. Původně to chtěl respektovat, ale už dál nemůže. Jako důkaz konfrontuje otce Jiřího ohledně rukopisů a kreseb. Ten existenci dalších rukopisů popírá – ovšem pod nátlakem se Pavel ke všemu přiznává. Inkvizitor odsuzuje Jiřího, kvůli hříchům a křivé přísaze je jeho duše navěky ztracena.

Hieronymus má pro řezbáře Matěje zakázku – vytvoření sochy Ježíše Krista na kříži v životní velikosti, která musí být hotová do Vánoc. Matěj má však strach, že to nestihne, času je přeci jen málo. Pod tíhou inkvizitorových argumentů (peněz) si to nakonec rozmyslí. Na trhu potkává zběhlého otce Tomáše v přestrojení a vybírá si ho jako model. Tomáš se za peníze od inkvizitora chce dostat do země zaslíbené.

Pavel se zmítá v agonii, má výčitky svědomí a chce mluvit s Jiřím. Ten se ale nechce s nikým vidět. Ještě ten den se Jiří oběsí na půdě prasečího chlívku.

3. část

Jiří je za svou sebevraždu exkomunikován a pohřben v neposvěcené půdě.

Ochotný inkvizitorův pomocník otec Sebastian vypráví svůj zážitek s d'áblem. Před sedmatřiceti lety měl vidiny ženského těla, ale styděl se to říct svému představenému otci Xaveriovi. Následkem toho smrtelně onemocněl, prakticky během posledního pomazání se otci ke svému hříchu přiznal, tím očistil svou duši a zázračně se uzdravil. To samé navrhuje i ostatním: přiznejte se a bude vám odpuštěno. Navrhuje spálit všechny světské knihy na koleji. K životu je potřeba pouze Bible.

Hieronymus je s prací Matěje nespokojený. V Kristově tváři se prý nezračí dost utrpení. Inkvizitor si všimá zvláštní lahve, prý je v ní elixír života z majetku Rudolfa II., který Matějovi prodal starý antikvář. Hieronymus ho samozřejmě zabavuje, a tato nádoba ho přivádí k další pověsti.

4. část

Inkvizitor Hieronymus začíná bláznit, ďábla vidí všude. Organizuje zběsilý hon, který vrcholí spálením dřevorezby Panny Marie. Otcové začínají litovat, že inkvizitora povolali a spolupracovali s ním. Hieronymova posedlost se přenáší i na řezbáře Matěje, nutí ho k trápení Tomáše, který mu stojí modelem pro Ježíše Krista – v jeho tváři se musí odrážet Kristovo utrpení.

V této situaci nabízí Tomáš Pavlovi možnost útěku. Vypráví mu o Novém světě, který přirovnává k nebi.

Otcové chtějí napsat stížnost generálovi řádu, ale Pavel se obává, že pomoc nepříjde včas. Rozhodne se tedy inkvizitora usvědčit sám.

5. část

Otec Pavel získá přístup k Hieronymem zabaveným listinám (texty o elixíru života, kabale, horoskopech, dokonce nalézá údajnou smlouvu s ďáblem s pečeti) a chce ho s jejich pomocí usvědčit z choromyslnosti. Ovšem inkvizitor se obhájí zkoumáním materiálů za účelem studia pověstí a odhalení ďábla. Začne otcům vyhrožovat a zastrašovat je. Nabádá je ke spolupráci, dokud je čas, a argumentuje tím, že díky tomu zachrání sebe i svou duši. Pod nátlakem tedy jezuité, i otec Ignác, podepisují smlouvu s inkvizitorem – všichni až na Pavla. Ten je za trest poslán do nejhlubších částí katakomb bez jídla a vody. V jednom z pražských domů nacházejí další z pověstí spolu s kouzelným šemem. Zfanatizovaný Sebastián se chce Pavla zbavit a pouští do katakomb vodu. Pavel nemá, kudy by před vodou utekl. Při spouštění vody se sám otec Sebastián utopí, Pavlův bezmocný křik uslyší ostatní a chtějí mu pomoci. Není však možné, aby to přežil. Ihned poté Hieronymus obviňuje Pavla, že je přestrojený ďábel, a chce ho proto nechat v katakombách umřít. V ten moment se rozhodne mladý chlapec, přítel Pavla a Tomáše, zorganizovat Pavlovu záchranu. Tomáš má inkvizitora dost a rozhodne se s ním bojovat, chce se ho jednou provždy zbavit – je si vědom, že Hieronymus se vzdá jedině díky znamení od Boha, protože on podléhá jenom Bohu. Otec Ignác pochlebuje inkvizitorovi a chválí si proměnu koleje. Hieronymus považuje svou práci za splněnou – už chybí jen slavnostní odhalení Ježíše Krista na kříži. Matějovo dílo je odhaleno a všichni zůstávají v úžasu nad dokonalým zpracováním, Kristus vypadá jako živý. Na kříži je však přivázaný a maskovaný Tomáš. Inkvizitor pronáší v euforii strhující proslov. V té chvíli Ježíš-Tomáš

mluví o tom, že on není záštitou jeho chování! Inkvizitor, otcové i obyčejní Pražané zůstávají v šoku.

Hieronymus přichází definitivně o rozum. Zavrhuje Krista (prý je nepřítelem řádu). Rozhodne se, že už nepatří k vojsku Božímu a upisuje se ďáblu. Bodne Krista (Tomáše) vidlemi, když v tu chvíli se na něj vrhne dav Pražanů. Umírá tedy jak Hieronymus, tak i Tomáš. Pavel je zachráněn a rozhodne se sepsat události z koleje. Chce tím očistit řád a jména padlých otců. „Tak dlouho chtěl Hieronymus vymýtit pověsti, až se z něj stal vrah a sám se tak stal pověstí.“

3.2 Inspirace autorů

Příběh pražské jezuitské koleje je nejrozsáhlejším příběhem cyklu a pro diváka, nebo přinejmenším pro mě, je to příběh nejtemnější. Což patrně souvisí s realističností příběhu. Určitě se čtenáři vybaví klasický obrázek jezuity – paliče knih, potírače hereze a věrného papežence. Tento obrázek je ovšem výsledkem let pomluv a stereotypů vázících se k jezuitům a období baroka obecně.

Ale teď už k možným inspiracím autorů příběhu. Na český trůn usedl v roce 1526 Ferdinand I. Habsburský, věrný katolík. Avšak české země jsou tou dobou z velké části kališnické, což se pro jezuity rovnalo kacířství. Do Čech přišli roku 1556 na příkaz samotného Ignáce z Loyoly, zakladatele jezuitského řádu.⁶ Děj se zjevně odehrává v Praze v období rekatolizace, konkrétně po porážce českých stavovských vojsk na Bílé hoře 8. 11. 1620.

Příběh se odehrává na jezuitské koleji. Nabízí se nám tedy umístění do koleje sv. Klimenta, který řád získal od řádu dominikánů. Ti se přemístili ke sv. Františku. Dnes je nám toto místo známé jako Klementinum. Otcové se snažili přivést kacířské Čechy na správnou víru, a i přesto však vychází vstříc zaběhnutým tradicím (např. zpívání koled na Vánoce...).

V příběhu poznáváme otce, kteří se připojili k řádu z různých důvodů. Někteří to udělali kvůli hříchu vlastní rodiny – byli protestanti, jiní následují vzor svého učitele. I v příběhu můžeme vidět mladé chlapce-žáky. Právě oni zpívají koledy. „Ba možno říci i více: jezuité se snažili naklonit si český národ a jako ke všemu našli i k tomu občas vhodné cesty. Jezuité, patres zvaní, vystupovali při každé příležitosti s neobyčejnou okázalostí.

6 IVANA ČORNEJOVÁ. *Tovaryšstvo Ježíšovo; jezuité v Čechách*. Hart, Praha 2002

Slavnostně zahajovali a končili školní rok jednak živými obrazy, jednak zpěvy a tanci. Při Božím těle pořádali velké průvody k oltářům, na nichž klečeli ověnčení studentíci, přestrojení za andělíčky, kteří se na pokyn svého učitele rozezpívali.“⁷ To nás přivádí k pedagogické činnosti jezuitů, která byla vyhlášená a rozsáhlá. Ač byli otcové k sobě samým velmi přísní, ke svým svěřencům byli benevolentní. Mladická nerozvážnost se brala s nadhledem a téměř se netrestala, dokonce mohl být oceněn důvtip.⁸

Do určitého stupně postavení mohl člen řádu, převážně novic, opustit řád a neměl za to žádné postihy. Ovšem čím vyšší postavení, tím vyšší zodpovědnost. Proto za zběhnutí otce Tomáše následoval trest.

To nás přivádí k postavě inkvizitora Hieronyma. Jeho zjevnou inspirací se zdá být páter Antonín Koniáš, což je velice známá postava našich dějin. Právě páter Koniáš byl stejně jako inkvizitor Hieronymus posedlý potíráním hereze mezi prostým lidem. Soustředil se hlavně na cenzuru knih. Koniáš doporučoval některé konkrétní pasáže v nekatolických biblích začernit, či vytrhnout. Tyto dvě postavy pojí i stejně laděná vizáž, Hieronymus nosí stejně jako jeho vzor černý kabát a velký černý klobouk (jezuitský hábit).⁹

Inkvizitor rozsévá mezi otci strach, nedůvěru a udavačství. Monstróznost a absurdnost obvinění a stíhání by se dala přirovnat například ke knize Václava Kaplického *Kladivo na čarodějnice*, kdy inspektor Bobling opilý vlastní mocí rozpoutá inkviziční procesy, které dosahují na české země nebývalých rozměrů.¹⁰

Konečný výjev, kde na sebe bere odpadnuvší Tomáš podobu Ježíše Krista na kříži, je inspirován staropražskou legendou O řezbáři od křížovníků. V této pověsti získá mladý, ambiciózní, ale chudý řezbář příležitost pracovat pro řád křížovníků s červenou hvězdou sídlících u Karlova mostu. Musí se ovšem osvědčit, a tak dostane za úkol vytvořit velký krucifix. Jako model pro Ježíše Krista si vybere chudého žebráka, v jehož očích se zračí Kristovo utrpení. Práce probíhá výborně, jenže žebrák díky teplé stravě a zázemí začíná ztrácet svůj útrpný výraz. Právě proto řezbář přiváže svůj model pevněji ke dřevu, víc a víc. Spokojený žebrák ale nejeví žádné známky strádání. Řezbář na něj tedy začne rvát, vyhrožovat mu a odmítá ho odvázat, dokud nedostane, co chce. Chud'as se tedy začne

7 JIŘÍ BÍLÝ. *Jezuita Antonín Koniáš: osobnost a doba*. Vyšehrad, Praha 1996, s. 42.

8 IVANA ČORNEJOVÁ. *Tovaryšstvo Ježíšovo, jezuité v Čechách*. Hart, Praha 2002.

9 KATEŘINA BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, MILOŠ SLÁDEK, MARTIN SVATOŠ. *Krátké věčné spasení upamatování, k životu a době jezuitů Antonína Koniáše*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2013.

10 VÁCLAV KAPLICKÝ. *Kladivo na čarodějnice*. Fortuna Libri, Praha 2016.

vzpírat a volat o pomoc. V ten moment po něm hodí řezbář svůj nůž a zabije ho. V umírání nachází vytoužený výraz utrpení. Dílo je perfektní a on získává vysněnou práci. Pod tíhou viny se ale zblázní a během soudu se přizná k vraždě, načež je odsouzen ke ztrátě hrdla.¹¹ O této legendě se zmiňuje také Julius Zeyer ve své povídce Inultus ze sbírky Tři legendy o krucifixu. Hlavní hrdinkou je zde sochařka Flavia Santina, která tvoří sochu Ježíše Krista na kříži pro svého španělského pána. Také vyžaduje od svého modelu (žebráka) dokonalý výraz utrpení a také ho zabije. Stejně jako výše zmíněného řezbáře ji dožene pocit viny. Flavia ale zemře vlastní rukou.¹²

¹¹ VÁCLAV CIBULA. *Pražské pověsti*. Orbis, Praha 1972, s.101-105

¹² JULIUS ZEYER. *Tři legendy o krucifixu*. F. Šimáček, Praha 1895.

4 O cizinci Petrovi, staviteli chrámu a jeho smlouvě

4.1 Děj příběhu

Ocitáme se před branami středověkého města a Petr (Vladimír Dlouhý) je jako mladý chlapec vyhoštěn z města a ponechán osudu. Zde potkává kouzelnou stařenku (Luba Skořepová), která ho nabádá, ať jde do světa a je sám sebou. V dalším okamžiku se ocitáme na Staroměstské radnici o mnoho let později. Petr si chce postavit dům na Staroměstském náměstí, ale to mu konšel zakazuje. Není možné, aby cizinec (i když postavil toliko krásných staveb) měl svůj dům v srdci města. Někde jinde ano, ale na Staroměstském rynku ne.

Petr spatří na radnici konšelovu dceru Lauru (Kateřina Lojdová), do které se okamžitě zamiluje a dvoří se jí. Konšel mu však nevěří, dokonce jím snad i pohrdá.

Zoufalému Petrovi se v šenku vetře do přízně obchodník Johann van Hoppe (Boris Rösner), oděný v rudý samet. Petr se mu svěřuje se svými strastmi i původem. Pochází z Anglie a jeho rodiče byli bohatí, ale zemřeli, když byl chlapec a on zůstal sám a bez prostředků. Celý život se snaží lidem okolo sebe i sobě něco dokázat.

Petr požádá konšelovu dceru Lauru o ruku a ta souhlasí. Oba se ale bojí otce (Luděk Munzar). Laura chce s Petrem utéct bez požehnání. Ale to hrdý stavitel nedokáže, chce být čestný, zůstat a zasloužit si ji.

V šenku vznikne konflikt mezi d'áblem-obchodníkem Johannem van Hoppem a dělníky, co pracují pro Petra na stavbě svatovítského chrámu. Dábel se jim vysmívá, že klenba je moc vysoko. Tak vysoko už není Bůh, jen d'ábel, a ten je sraží k zemi, jestli budou ve stavbě pokračovat. Když ze stavitelových služeb neodejdou, zemřou, a přežije jen jeden – a ten se z toho zblázní.

Zvěsti o velkolepých plánech chrámu se dostaly až k císaři Karlu IV. (Jiří Zahajský). Ten si předvolá Petra a dohodne se s ním na stavbě chrámu. Petr se chvástá, že postaví chrám bez jediného podpěrného sloupu, co se bude tyčit k nebesům. Císař jeho nabídku přijme. Když se dílo povede, zahrne ho bohatstvím, slávou a hodnostmi. Pokud se mu však dílo nepodaří, vyžene ho jako žebráka.

Petr přináší konšelovi pověření od císaře. Snaží se mu dokázat svou hodnotu, ale ten mu Lauru stejně nechce dát. Stanovuje podmínku, že až budou stát základní stěny chrámu, může přijít, nejdříve však za tři roky.

Petr je čestný, chce domov a nechce utíkat. Je tedy nucen přijmout konšelovu nabídku.

Đáblova věštba ohledně úmrtí dělníků na stavbě chrámu se začíná plnit. V zoufalství se poslední dva dělníci poperou a jeden z nich padá z lešení. Ten poslední zbylý se následkem toho zblázní. Klenba je prý až příliš vysoká. Petr ale potřebuje dělníky. Nabídne jim proto třikrát víc peněz, než se za tuto práci běžně platí.

Po třech slíbených letech si přichází stavitel pro svou nevěstu, ale je tu zase háček. Konšel kritizuje Petrovu pýchu, která sálá i z jeho stavby. Osočuje ho ze smlouvy s ďáblem a snaží se ze slibu vykrotit. Jestli Lauru miluje, počká si na ni. Až zaklene klenbu, může si pro ni přijít. Laura se snaží najít řešení. Kdyby byla těhotná, otec by musel svatbu dovolit. To ale Petr odmítá, jelikož by to pro něj byla obrovská hanba.

Petr přichází zkontrolovat staveniště – to je ale prázdné. Všichni utekli a bojí se, že se klenba zřítí. Všichni se bojí ďábla. Petr je tedy nucen, aby stavbu popohnal, zaplatit pětkrát tolik.

Petr se trápí výpočty, nic mu nevychází. V té chvíli se objevuje Hoppe s nabídkou pomoci, číslům prý rozumí docela dobře, náhodou ví všechno o situaci okolo Laury. Petrovi dochází, co je milý Hoppe zač. Nebojí se ho. Ptá se na správnost výpočtů. Vydrží klenba? Když se ďáblovi upíše vlastní krví, Hoppe pro něj dokáže, co bude chtít. Všechno bude možné. Dostaví chrám, získá Lauru. Chlapec ze sirotčince bude rovný císaři, dokonce prý bude dlouho žít. Petrovi to nedá. Peklo prý není vlastně tak hrozné, jak se o něm vypráví. Ďábel Petra skoro získá, ale na poslední chvíli stavitel odmítá.

Uběhlo již mnoho let a znovu vidíme již šedivého Petra, Lauru a konšela jako starého pána o holi. Klenba je konečně hotová, ale lešení ještě není strženo – musí vydržet! Ani tentokrát otec svatbu nedovolí.

Jak čas utíká, Laura si připadá stará a začíná být zoufalá. Pod tíhou okolností Petr přivolá ďábla. Má strach, že bez jeho pomoci se klenba zřítí a on o všechno přijde. Smlouvu s ďáblem podepisuje a ten ho ubezpečuje, že klenba vydrží. Na pocit bez duše si za pár dní zvykne. Když si jde Petr konečně pro Lauru, dozvídá se, že utrpěla srdeční záchvat. Konšel z toho viní Petra. Přemlouvá ďábla, ať ji zachrání, ten ale nemůže pomoci. Může udělat

cokoliv, ale jen pro člověka, který s ním podepsal smlouvu. Laura si myslí, že umírá a s Petrem se loučí. Není ale smutná, setkají se přece v nebi. Petr propadá beznaději, podpálí lešení v chrámu a zřiká se smlouvy s ďáblem. Jenže druhého dne klenba stojí. Petr je povolán k císaři a ten je jeho prací nadšený. Dává mu peníze, hodnost rytířskou i nejvyššího císařského stavitele. Je tak nadšen, že chce více takových staveb. Laura jako zázrakem přežije a s Petrem se nakonec na stáří vezmou v chrámu sv. Víta. Jenže zvony nebijí. Smlouva s ďáblem stále existuje. Nejde ji už vzít zpátky a tak každá stavba, kterou teď Petr postaví, bude patřit ďáblu. Petr neví, co dál. Se vším se svěřuje Lauře a chce se zabít skokem z katedrály. V tom ho zarazí kouzelná babička – jestli se zabije, bude ďáblu patřit dvojnásob! Musí znovu najít Boha a prosit za odpuštění. Petr se tedy vydává na pouť do Jeruzaléma. Laura sešlá stářím stále věrně čeká na Petrův návrat. Otec se Lauře konečně omlouvá, ta mu ale nemá co odpouštět, nakonec se stejně sejdou.

4.2 Inspirace autorů

Stavitel Petr je patrně aluzí na stavitele Petra Parléře. Právě k němu se pojí legenda o staviteli chrámu. Bohužel se mi nepodařilo sehnat knižní podobu pověsti, čerpala jsem tedy z té filmové z roku 1919. Děj filmové legendy je prakticky totožný s dějovou linkou okolo stavby chrámu. Od odvahy Petra přes strach dělníků ze zřícení klenby až po upsání se ďáblu. Významnější rozdíly, které stojí za zmínku, jsou například: jako místo setkání Petra Parléře a Karla IV. se ve filmu uvádí Karlštejn, kde spolu o plánech chrámu diskutují. Dále se pak liší závěr legendy, kdy ve filmové získá ďábel stavitelovu duši tím, že ho shodí ze skály, když vyděšený Petr prchá před nadšeným davem (chrám zůstal stát i po shození lešení a lidé chtějí vidět architekta).¹³

Jako ukázkou různých variací pověstí o Petru Parléři uvádím dvě vztahující se ke Karlovu mostu.

V jedné, která se v současné době promítá v exhibici ve Staroměstské mostecké věži, se vypraví, že stavitel kamenného mostu musel uzavřít smlouvu s ďáblem, aby most dostavěl. Důvodem byli vltavští vodníci, kteří přes noc zničili pilíře, které se přes den postavily. Ďábel staviteli poradil dát do malty vejce z kvočny černé. Odměnou za tuto radu chtěl nechat vyhotovit svou podobiznu na věž, a tak se stalo.¹⁴

13 *Stavitel chrámu* [film]. Režie Karel Degl, Antonín Novotný, Československo 1919.

14 Muzeum hlavního města Prahy, exhibice ve Staroměstské mostecké věži ke dni 2. 10. 2020.

Druhá pověst neuvádí důvod, proč most nejde postavit. Stavitel mostu je znovu nucen uzavřít smlouvu s ďáblem. Ten mu pomůže dostavět most. Cenou je tentokrát duše prvního člověka, jenž vstoupí na most. Staviteli se jeho domluva s čertem rozleží v hlavě a začne litovat, tíží ho svědomí. Nechá tedy již hotový most uzavřít. Jenže ďábel se nenechá jen tak přelstít. Bere na sebe podobu stavitelova pomocníka a spěchá za Parlěrovou ženou, která je v té době těhotná. Naléhá na ni, její muž se s ní potřebuje nutně vidět, je to hrozně důležité, setkat se mají v půli mostu. A tak žena spěchá za svým milovaným a ďábel dostal duše dvě. A stavitel? Ten se pod tíhou své viny utrápil.¹⁵

Dále shrnu tvorbu Petra Parlěře na Svatovítské katedrále a jeho osobní život. Nejprve se zaměřím na známější část architektova života a tou je jeho tvorba, konkrétně ta v Praze, až posléze se zaměřím na jeho osobní život.

Je známo, že Petr Parlěř skutečně je stavitelem mnohých staveb v Praze. Jednou ze staveb je světoznámý Karlův most, u kterého byl spíše jen ředitelem stavby, jelikož se stavbou mostu ještě neměl zkušenosti. Spoléhal se více na místní síly, které měly zkušenosti od stavby roudnického mostu. Zato Staroměstská mostecká věž už nese ryze jeho rukopis, stejně jako Staroměstská radnice, Karolinum, kostel Matky Boží před Týnem a hlavně Svatovítská katedrála.

Ke stavbě katedrály se dostal jakožto pokračovatel francouzského architekta Matyáše z Arrasu, vedl ji až do roku 1397. Z této doby předhusitské a dílny Petra Parlěře pochází stará část katedrály, do které bychom mohli zařadit např.: „Presbytář s ochozem (triforiem) a věncem kaplí, kaple svatého Václava, dokončená a vysvěcená roku 1367... sakristie, Zlatá brána, věž a několik pilířů střední chrámové lodi, k níž byl položen základní kámen králem Václavem IV., a třetím biskupem pražským Janem z Jenštejna r. 1392.“¹⁶

Triforium vyzdobil Parlěř po smrti Karla IV. galerií soch budovatelů chrámu, s Karlem v popředí. Stihl ještě připravit nový hrob sv. Vojtěcha v prostřední chrámové lodi.

Svou práci a řemeslo předal svým dvěma synům, Václavovi a Janovi. Ti začali budovat mohutnou postranní věž katedrály, kde byly posléze zavěšeny zvony. Bohužel kvůli husitským nepokojům byla stavba na delší dobu zastavena.¹⁷

15 VÁCLAV CIBULA. *Pražské pověsti*. Orbis, Praha 1972, s.73-76.

16 JAROSLAV PROKEŠ. *Dějiny Prahy*. Schütz, Praha 1948, s. 310.

17 JAROSLAV PROKEŠ. *Dějiny Prahy*. Schütz, Praha 1948.

Jen pro zajímavost uvádím, že stavba Svatovítské katedrály byla dokončena až roku 1929 architektem Josefem Mockerem, který shodou okolností opravoval i Parlěrovu Staroměstskou mosteckou věž.

Petr Parlěř se pravděpodobně narodil ve švábském Gmündu okolo roku 1332 (též se uvádí Kolín nad Rýnem). Vyučil se v dílně svého otce Heinricha Parlěře. Rodina významných německých sochařů a stavitelů byla rozvětvená po celé Evropě od Basileje po Vídeň.

Podílel se na stavbě katedrály ve Štrasburku i v Kolíně nad Rýnem, odkud pocházela jeho první žena.¹⁸

Do Prahy se dostal na pozvání Karla IV., pro kterého se podílel na stavbě kostela Panny Marie v Norimberku a onom švábském Gmündu. V Praze si získal výbornou pověst a vysoké postavení, vlastnil dům v Loretánské ulici (a několik dalších), dokonce se stal radním-konšelem za dvě pražská města: Hradčany a Staré Město pražské. Převzal pozici v čele císařské svatební huti. Jeho synové byli neméně úspěšní, například syn Václav se stal vedoucím huti při stavbě Svatoštěpánského dómu ve Vídni.

Není tedy pravdou, že by byl Petr Parlěř sirotkem, a už vůbec ne z Anglie.

Co se týče až tragicky romantického příběhu lásky s konšelovou dcerou Laurou, u Petra Parlěře jsou známy dvě manželky: první byla dcera kolínského kameníka Bartoloměje z Hammu Gertruda (ta mu porodila ony dva nejúspěšnější syny v oblasti kamenictví, třetího syna Mikuláše, který se stal univerzitním mistrem a lékařem a dvě dcery, jejíž jména neznáme), druhá byla Alžběta de Bur, která mu dala dva syny Janka a Pavla.¹⁹

Staviteli se tedy zamýšlené dílo na katedrále povedlo díky jeho vlastní šikovnosti a pílí. Postavení získal výjimečné a o majetky a bohatství neměl nouzi. Zda jeho vztahy s manželkami byly tak romantické, jako ten filmový s Laurou, se už nedozvíme.

18 PETR CHOTĚBOR A KOL. *Petr Parlěř-Svatovítská katedrála 1356–1399*. Správa Pražského hradu, Praha 1999.

19 FRANTIŠEK ZÁRUBA. *Hrady Václava IV. A Petr Parlěř*. In: *Ve službách českých knížat a králů*. MIROSLAV ŠMIED/FRANTIŠEK ZÁRUBA (ed.). Praha 2013, 249–274.

5 O mistru Hanušovi, zázračném Horologiu a věrolomných konšelích

5.1 Děj příběhu

Příběh začíná výjevem z tržiště, kde se setkávají Hoppe s kouzelnou stařenkou v roli trhovkyně. Hoppe si kupuje zeli za zbytečně přemrštěnou cenu od chamtivé zelinářky, která bere, dokud ďábel dává.

Pražští konšelé mají problém se vstáváním na ranní zasedání a konšel Zdislav (Ladislav Frej) zase přichází pozdě. Starý kohout už nefunguje a noví jsou vyprodání. Zasedání není schopno se normálně sejít. Kvůli špatnému počasí ani sluneční hodiny nefungují, a na kohouty taky není spolehnoutí. Mistr Hanuš (Petr Pelzer) slíbí, že horologium stihne vyrobit do léta. Hanuš na hodinách úpěnlivě pracuje, pomáhá mu i jeho učedník Jakub (Saša Rašilov). S domácností jim pomáhá nadaná, ale tělesně postižená Markétka (Hana Ševčíková). Učedník jí její nadání s čísly závidí, ona ale nemá žádné ambice.

Radním se nechce zaplatit za horologium, nejdřív ho chtějí vidět v chodu. Mistr chce prve peníze, ale nakonec svolí. Až půjdou vidět hvězdy, přesně o půlnoci spustí stroj. Mistr orloj uvede do chodu 27. července 1491 o půlnoci a jednu minutu. Radní ale přesnosti hodin nevěří. Mistr Hanuš pracoval na horologiu sedm let, při pravidelné měsíční údržbě budou fungovat bezchybně a přesně. Konšelé stále odmítají zaplatit.

Ďábel se ubytuje v šenku, kde potkává hraběnkou Glorii (Petra Lustigová), která údajně cestuje z Milána do Stockholmu za sestřenicí svého zesnulého manžela. Hraběnka je nádherná a od pohledu movitá žena. S ďáblem najdou společnou řeč, stěžují si hlavně na Pražany a naváží spolu milenecký vztah. Gloria se pokouší po společné noci Hoppeho okrást, ale ten moc dobře ví, kdo hraběnka ve skutečnosti je. Není to žádná hraběnka, ale obyčejná zlodějka – Lili řečená rozhod'nožka, která musela utéct z Vídně kvůli krádeži. Lili chce za strávenou noc peníze. Hoppe jí naopak nabízí spolupráci, se kterou souhlasí. Ďábel se vydává za vyslance, který chce přemluvit mistra Hanuše k výrobě dalšího horologia v Utrechtu. Lili/Gloria ho k tomu má získat.

Radní nutí Hanuše k přísaze, aby už nikdy nikde žádný další orloj nevytvořil. Když tento slib dá, potom mu zaplatí. To však mistr odmítá, nemůžou mu zakázat činnost. Chce na svém díle dál pracovat a zdokonalovat ho. Konšelé mu vyhrožují mimo jiné i odebráním

hodnosti profesora na univerzitě. Pod nátlakem musel nakonec mistr odpřisáhnout. Radní však stále mají pochyby a nechávají ho sledovat.

Jakub stále více brojí proti služebné Markétě, závidí jí její talent. Mistr se služebné zastává a nutí Jakuba k omluvě (všichni jsou proti němu a teď už i mistr Hanuš). Omlouvá se tedy, ale neupřímně. Večer má doprovodit Markétku domů, ale za trest ji nechává jít samotnou. Mistr zůstává tedy sám ve svém domě. Pod rouškou noci se snaží špeh, kterého poslali radní, obrátit Jakuba proti jeho učiteli. Chce, aby na něj donášel a informoval ho o všem, co mistr dělá. Shodou okolností jsou oba dva svědkem toho, jak se Lili-Gloria plíží do Hanušova domu.

Lili lichotí starému pánovi, svádí ho. Chce si nechat sestavit horoskop, a to za velký finanční obnos. Hraběnka si Hanuše omotává okolo prstu, přiznává se mu, že ho vyhledala kvůli horologii. Chce, aby další vytvořil v Miláně. Jsou ochotni bohatě zaplatit. Mistr se ale nenechá svést a posílá hraběnku pryč. Varuje ji před jejím osudem, viděl v jejím horoskopu, že má v Praze zemřít. Snaží se jí pomoci. Lili se svého osudu zalekne, začne se balit a chce utéct z města, ale ďábel ji donutí zůstat. Záhy na to je Lili oběšena špehem radních. Slíbená přísaha mistra souží, ví, že by dokázal vyrobit lepší horologium, chce dále pracovat na svém díle a zdokonalovat ho.

U radních se shromažďují velkorysé nabídky k výrobě horologia z celé Evropy. Konšelé vědí o návštěvách hraběnky u mistra Hanuše a bojí se, že jí tajemství vyradí. Mistr pojímá podezření u Jakuba a ti dva se pohádají, čehož využívá špeh radních. Vyhrožuje Jakobovi, že zařídí, aby ho nevzali na univerzitu. Mistr se mezi tím dozví o Jakobově chování k Markétě, vyčítá mu ho. To však je ta poslední kapka. Jakub se rozhodne obrátit proti svému mistrovi, podepisuje smlouvu s radními. Hanuš sice doposud nezradil, ale zradí! Rozhodnou se ho oslepit – to už pak žádné další horologia nevyrobí.

Celý mistrův dům je v hlubokém spánku, když k němu vtrhnou nájemní vrazi a oslepi ho rozžhaveným železem. Když se Pražané dozví, co se mistrovi stalo, začnou se bouřit, žádají potrestání viníka. Radní předstírají iniciativu hledání viníka.

Mistr a Markétka se snaží dát dohromady plány horologia. Jakub se zase cítí ukřivděn a plive síru. Tíží ho svědomí a mistrovi se přiznává. U mistra Hanuše se objevuje Hoppe a chce plány horologia, zároveň ho nabádá k zničení toho staroměstského. Mistr v zoufalství dává ďáblu plány bez nároku na honorář a vrhá se do hodinového stroje horologia. Ďábel s radostí plány pálí.

Markétka se snaží horologium opravit, ale ví, že sama to nezvládne. Žádá proto Jakuba o pomoc. To ovšem nemůže ďábel dopustit a snaží se vetřít do přízně Jakuba a poštvat ho proti Markétě. V ten moment se na trhu zjevuje kouzelná babička, která varuje Jakuba před ďáblem, který chce zastavit čas. Radní Zdislav, který stojí za oslepením mistra Hanuše, se pokusí Markétu zabít, tu ale včas zachrání Jakub. Rozhodnou se tedy udat radního zbytku konšelů. Ti ho chtějí popravit, ale nakonec je zbaven hodnosti a postavení. Navíc ho už nikdy nikdo nesmí pozdravit.

17. září 1491 je horologium společnými silami opraveno. Mistr Hanuš bohužel na následky zranění umírá. Markétka a Jakub se rozhodnou odhalit van Hoppeho veřejnosti – že to on je ďábel, který se je snažil o horologium připravit. Van Hoppe před očima davu mizí a zůstává po něm jen loutka čerta. Kouzelná stařenka za odměnu zbaví Markétu jejího hrbu a ta nakonec najde štěstí s Jakubem.

5.2 Inspirace autorů

Zcela zjevným zdrojem inspirace autorům byly Staré pověsti české od Aloise Jiráska, ale nejen ty. Byly to i Pražské pověsti od Václava Cibuly, dokonce také odborná literatura Pražský orloj od Zdeňka Horského.²⁰

U Václava Cibuly se dozvídáme o záhadném mistrovi, který přišel neznámo odkud do Prahy. Dle jeho řeči to byl na jisto Čech titulu mistrovského. Autor se více věnuje osobnosti mistra Hanuše i postavám okolo něj a o funkci orloje se zmiňuje jen obecně. Dokonce vypráví o pomocníkovi a staré služebné. „Jednou v noci zase tak seděl a pracoval. Byl sám, pomocník už dávno spal, a stará žena, která se mu starala o domácnost, odešla hned zvečera.“²¹

Alois Jirásek se daleko více zabývá popisem a funkcemi orloje. „A již jim vykládal, že ten orloj je všem učeným lidem a zvláště astronomům divný a vzácný bez těch tatrmanů, neboť že ukazuje, jak slunce svým během od západu k východu po zodiaku jde nebo postupuje, a na kterém znamení, na kolikém stupni každý den z rok do roka stojí, v kolik hodin kdy vychází, v kterou hodinu na poledni stojí, kde zapadá, jak vysoko od východu supra horizontem a kterak blízko k linii polední a jak nízko k západu, také kde po západu

20 ZDENĚK HORSKÝ. *Pražský orloj*. Panorama, Praha 1988.

21 VÁCLAV CIBULA. *Pražské pověsti*. Orbis, Praha 1972, s. 113.

sub horizontem, totiž v noci pod zemí je, také to jak od nás jdouc, v ubývání dne na zimu se oddaluje a zase v přibývání dne na léto k nám se přibližuje.“²²

„Mluvil o hvězdách, o slunci; pak o měsíci vykládal, co o něm orloj ukazuje, kdy nastává, kdy první čtvrt', kdy plný též a kdy je poslední čtvrt', jak ho přibývá a ubývá. Taký o dvanácti znameních, kdy kterých šest nad zemí a kterých šest pod zemí. A dál také vysvětloval mistr Hanuš, že orloj ještě ukazuje svátky přes celý rok, že je tu napsán celý kalendář obecní s dvanácti měsíci obyčejnými a se zlatým počtem.“²³ Rozsáhle rozebírá i výzdobu orloje (smrt, kohout, Turek...).

Oba dva autoři (příčemž Cibula vychází z více zdrojů) se shodují na postavě pomocníka či tovaryše, který mistrovi pomáhal, a který byl tím, kdo ho přivedl již slepého k orloji. Shodují se i na chamtivosti a strachu konšelů (o Zdislavovi zmiňovaném v seriálovém příběhu jsem bohužel nic nenalezla), nájemných vrazích a na oslepení rozžhaveným železem, ale dokonce i na tom, že mistr Hanuš sáhnul do čtvrté nejsložitější části hodinového stroje a tím ho v době, kdy zazvonila smrt, zastavil.

O opravě orloje už se v žádné z pověstí nedočteme. První zmínku najdeme až v knize Pražský orloj, kde je dokonce zmiňován Hanušův pomocník jménem Jakub. „Ukázalo se, že za tohoto Hanuše je třeba považovat Jana Růže, který byl v letech 1475–1497 orlojníkem či hodinářem konšelů Starého města pražského. Ve starých zápisech bývá tato osoba někdy označována za zámečníka, jindy za hodináře.“²⁴

22 ALOIS JIRÁSEK. *Staré pověsti české*. Ottovo nakladatelství, Praha 2008. s. 182.

23 TAMTÉŽ, s. 183.

24 ZDENĚK HORSKÝ. *Pražský orloj*. Panorama, Praha 1988, s. 16.

6 O alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života

6.1 Děj příběhu

Na začátku třetího dílu seriálu se nacházíme v poklidné noční Praze, kdy Rudolf II. (Martin Štěpánek) sleduje hvězdy.

Na trhu se potkávají tváří v tvář kouzelná babička a ďábel. Babička se ďáblu vysmívá, že jeho moc není tak velká, jak si on myslí.

Francesco Scotta (Jan Kanyza), magistr alchymie, přijíždí do Prahy a usmyslí si, že bude bydlet ve Faustově domě, ale jeho sluha Walter (Jiří Štěpnička) z toho nemá dobrý pocit. I správce domu Scottu před čertem varuje, díru ve stropě po Faustovi nejde zazdíť. Jeden den ji zazdí, druhý den ráno je tam znovu.

Ďábel se marně snaží dostat do blízkosti císaře. Nabízí hraběti di Strada elixír života, ale ten ho vyhání pryč.

Walterovi se Praha, ani Pražané nelíbí. Proč tu vůbec jsou? Co má Scotta v plánu?

Po útěku se musí nějak žít, drobnými figly si vydělají na živobytí, a nájem ve Faustově domě je vzhledem k jeho pověsti za hubičku.

V domě se zjevuje ďábel a vtírá se do alchymistovy přízně. Ona díra ve stropě se nad ďáblem a Scottou zase propadne, ďábel na oko zachrání alchymistovi život a daruje mu zlatý náhrdelník se slonem na důkaz přátelství. Zároveň ho nabádá ke službě císaři, a když už tam bude, ať se přimluví i za Hoppeho. Scotta se tedy rozhodne najít cestu k císaři. Sluha Walter varuje svého pána před van Hoppem, nevěří mu.

Vytvoří si uprostřed noci perfektní entré, ohňostroje, prskavky, ohně a hudba. To ovšem vzbudí Rudolfovu milenkou hraběnkou Stradovou (Zlata Adamovská) a jejich jediného syna Julia Caesara. Ta ho za to chce popravít. Císař ho prozatím uvrhne do žaláře, což Scotta přesně chtěl. Začíná strážím předvádět kouzla a hrát s nimi karty o peníze. Pravidlo zní: Scotta vsází zlatý náhrdelník a voják pouhý groš. To zaujme všechny strážce a vojáky i císaře. Rudolf sice hru prohrál, ale s alchymistou se spřátelil.

Stradová i její zlodějský tatíček obírají císaře o peníze. Di Strada shání Rudolfovi umělecká díla.

Rudolf domluví večeři. Jestli se Stradům nebude alchymista líbit, dá ho popravit.

Během setkání vrátí zázračně Scotta Stradovi zrak použitím dioptrických brýlí. Všichni jsou z alchymistova kouzla nadšení a Rudolf ho přijme do svých služeb. Ukazuje mu své ostatní alchymisty, které Scotta před císařem zesměšňuje a získává si obdiv. Francesco slíbí císaři elixír života. Vyrobí mu ho do třiceti dní bez nároku na plat z pouhého přátelství! Ovšem, když to nestihne, nechá ho císař pověsit.

Walter odjíždí do Hamburku pro speciální přísady do elixíru – vnitřnosti z tresky a tuňáka. Před odjezdem se snaží svého pána varovat, co bude s jejich únikovým plánem? Vilka u jezera už se pánovi nelíbí?

Scotta usilovně pracuje, ale za třicet dní to nestihá. Přesto se mu podaří rozzlobeného císaře přesvědčit k trpělivosti. Vyrobil císaři elixír, který život prodlužuje. Může se dožít až 130., ba i 150. let, stačí nápoj užívat pravidelně. Císaři se to nechce věřit, obává se otravy, a tak se oba napijí elixíru společně. Alchymistovi je císaře líto, všichni ho využívají. Stali se z nich přátelé, rozhodne se tedy zůstat a Rudolfovi pomoci.

Scotta se snaží zlepšit elixír života. Je tak pohlcený svou prací ve Faustově domě, že ztrácí pojem o čase. Van Hoppe naléhá, aby dodržel svůj slib. Ještě ho nepředstavil císaři. Vzal si od něj náhrdelník se zlatým slonem, a kdo si náhrdelník vezme, ten s ním má závaznou smlouvu. Francesco se d'ábla nebojí, má eso v rukávu – vynález.

Na trhu potká Scotta kouzelnou babičku, která ho varuje před čertem.

Scotta se rozhodne odhalit pravdu a podvody hraběte Strady. Ten kupuje umělecká díla levně a draze je prodává císaři i na dluh. Padá klec na hraběte i jeho dceru hraběnku Kateřinu Stradovou, hraběti hrozí šibenice. Nakonec odchází i s císařovým synem.

Císař trpí bolestí břicha a průjmy, konzumoval až moc elixíru. Scotta mu všechno přiznává. Elixír je jen výtažek z vnitřností ryb, který je ovšem zdravý – rozšiřuje cévy.

Rudolf si váží pravdy, chce jednat správně. Co teď? Vyhání i všechny šejdíře od svého dvora, díky Francescovi se vydává na správnou cestu. Začíná řešit politické problémy a postaví se čelem ke sňatku se španělskou infantkou.

To se ovšem nelíbí d'áblu, který z toho všeho těžil. Konfrontuje Scottu, musí dostat Hoppeho do císařovy přízně. Vše se musí vrátit do starých kolejí. Když Rudolfa zradí, d'ábel mu dá, co bude chtít. Francesco má císaře rád, nechce ho zaprodát. Konečně svítla

naděje na lepší vládu. Dábel mu neskrytě vyhrožuje. Scotta nachází jediné řešení. Ve Faustově domě použije proti d'áblu svůj vynález – stlačenou sílu a oba vyhodí do povětří. On při tom umírá a na dvoře Rudolfa II. se vrací vše do starých kolejí.

6.2 Inspirace autorů

V případě příběhu o Rudolfu II. rozdělím zdroje do dvou okruhů. V tomto díle je to část týkající se Faustova domu, poté následuje část kolem císařova dvora.

Faustův dům a Francesco Scotta

Pověst o domu stojícím na rohu Karlova náměstí (dříve Dobyččího trhu) zná v Praze každý. Právě místní se mu po staletí vyhýbali. V domě měl pobývat doktor Faust, jenž upsal svou duši d'áblu, a čert mu za to splnil všechna jeho přání. Až přišel Faustův čas, d'ábel si ho odnesl skrze střechu, ve které zůstala nezazditelná díra páchnoucí sírou.

Původně patřil dům opavským knížatům a od osmnáctého století připadl Mladotům ze Solopysk. Během čtrnáctého století, kdy dům často měnil majitele, měl se jeho pronajímatelem stát Angličan Edward Kelley, alchymista a údajný šejdř.²⁵ A právě tato nenápadná zmínka se nabízí jako inspirace pro postavu alchymisty Francesco Scotty, který se v příběhu nebojácně ubytuje ve Faustově domě a též si zahrává s okultními vědami. Scottu se pokouší uplatit a svést na scestí d'ábel, stejně jako doktora Fausta a i v jiných příbězích zmiňovaného chudého studenta, jenž se v domě ubytoval (nebojice se ducha doktora Fausta), protože neměl kam jinam jít. Oba dva se pod čertovým vlivem začali věnovat kouzlům a černé magii. Pro oba dva si také d'ábel přišel.²⁶

Alchymista Scotta se ale zlákat d'áblem nenechá. Je to inteligentní muž, sice šejdř, ale poctivý šejdř, věnující se hlavně vědě. Odolá čertovým svodům díky dobrému srdci a dobře míněné radě a varování kouzelné babičky.

Císařský dvůr

Většina tohoto příběhu se zakládá na skutečnosti, i když značně nadnesené a pro potěchu diváka upravené. Jako veřejnost jsme si přivykli na vyobrazení Rudolfa II. jako podivínského panovníka, který se nechal lehko okrádat o peníze. Částečně za to nese vinu císařovo vyobrazení ve slavné veselohře Jana Wericha, Císařův pekař – Pekařův císař

25 ADOLF WENIG. *Staré pověsti pražské*. Levné knihy, Praha 2000, s. 82.

26 ALOIS JIRÁSEK. *Staré pověsti české*. Ottovo nakladatelství, Praha 2008, s. 209-215

(Werich v ní použil některé momenty ze starších her Osvobozeného divadla, například hra Golem). Ač je tato veselohra dodnes milována, k dobrému obrazu císaře nepřidává.²⁷

Císař Rudolf II. si vsuktu vybral jako své sídlo Prahu oproti Habsburky běžně užívané Vídni. Do Prahy se tedy sjel celý dvůr, šlechta, služebníci, komorníci, rádci i alchymisté. „V prvním Rudolfově dvorském řádu z roku 1576 se jich uváděla jen zanedbatelná hrstka (mimo dva malíře i jeden destilátor, které Rudolf pravděpodobně převzal po svém otci) a pravděpodobně až do roku 1583 nedošlo ve dvorských službách k žádnému překotnému přírůstku těchto lidí, ačkoliv měl Rudolf II. dobrý přehled o všech svých významnějších osobnostech, které tehdy ve Vídni i v Praze působily. Na zakázkách pro císaře a jeho dvořany sice pracovalo stále více lidí, ale jen málo z nich proniklo mezi placený dvorský personál.“²⁸ Rudolf zdědil svou lásku ke sběratelství po svém otci Maxmiliánovi II., mimo jiné zdědil i značnou část jeho sbírek a také antikváře Jacopa di Stradu a posléze jeho syna Ottavia Stradu. Který neměl až takovou moc nad výběrem uměleckých děl, jak nám příběh předkládá, natož tak nad císařem. Například sám císař byl vášnivým obdivovatelem a sběratelem německého malíře Albrechta Dürera, což by člověk, který nemá ponětí o umění, být nemohl, jak nám podsouvá příběh. Císař umění rozuměl, důkazem jsou i dochované inventáře jeho sbírek i kunstkomory (sbírky a zajímavosti z oblasti vědy, ale i alchymie). Co se týče císařova manželského života, opravdu se nikdy neoženil, i když na něj byl vyvíjen nemalý nátlak. Milenek ale neměl málo, nejvýznamnější a trvalou společnicí byla opravdu hraběnka Kateřina Stradová, vlastním jménem Anna Marie di Strada, z jejich dětí se dožilo dospělosti šest potomků, nejstarší právě Julius Caesar. Císař sice potomky nikdy neuznal za legitimní, ale o budoucnost se jim postaral.²⁹

Konečně se dostáváme k postavě Francesco Scotty, alchymista a kejklíř Hieronimus Alessandro Scotta, původem z Parmy, je v Praze doložen v letech 1590-93 (v Pekařově císaři ho hraje František Černý). Zároveň se jako inspirace pro tuto postavu se nabízí vícero historických postav, které byly císaři blízko a měly na něj značný vliv, například Bartoloměj Spranger a Hans von Aachen – malíři, kteří vybírali umělecká díla do jeho sbírek. Může to být také například Tadeáš Hájek z Hájku, který byl jedním z nejbližších důvěrníků císaře a zemřel právě v době, kdy císař propadl melancholii. „V lékaři

27 MARIE KOLDINSKÁ. *Rudolfínská doba v českém historickém filmu*. IN: *Film a dějiny*. PETR KOPAL. Lidové noviny 2004, s. 162–182.

28 JOSEF JANÁČEK. *Rudolf II. a jeho doba*. Paseka, Litomyšl 2003, s. 237.

29 JOSEF JANÁČEK. *Rudolf II. a jeho doba*. Paseka, Litomyšl 2003.

Tadeášovi Hájkovi z Hájku (1525–1600) našel shodou okolností vzdělaného a spolehlivého rádce, jemuž právem věnoval důvěru.³⁰ Byl to on, kdo vybíral alchymisty, kteří směli vstoupit ke dvoru, zkoušel je a vylučoval podvodníky. Mimo jiné se zasloužil o pozvání Tycha Brahe a Jana Keplera do Prahy, s nimi také až do své smrti spolupracoval. K alchymii se začal císař výrazněji přiklánět až po skoro dvaceti letech své vlády, kdy mezi lety 1598–1600 prodělal vážnou nemoc. Od té doby se Rudolf II. začal více a více vzdalovat realitě. Přestával se věnovat svým diplomatickým povinnostem a přenechával své vladařské povinnosti rádcům. O této etapě jeho života vypráví čtvrtý díl seriálu.

30 JOSEF JANÁČEK. *Rudolf II. a jeho doba*. Paseka, Litomyšl 2003, s. 249.

7 O Golemovi, topiči Markertovi a císaři šílenství

7.1 Děj příběhu

V dalším díle se opět vracíme na dvůr Rudolfa II. Císař pomalu ale jistě ztrácí rozum, je paranoidní a pronásleduje ho strach ze zrady prakticky všech okolo něj. Odmítá řešit situaci v Čechách, ať už náboženskou, či neustálé pikle bratra Matyáše. Doktor Hoppe (d'ábel) povýšil na místo osobního lékaře císaře. Rudolfa léčí (otravuje mu mysl) pomocí zázračné medvědí masti. Upadne v podezření, ale na přimluvu topiče Markerta (Václav Vydra) je místo popravy vhozen do kotce spolu s medvědem. U normálního člověka by to znamenalo jistou smrt, ale doktor Hoppe zázračně přežívá. Markert je nejen císařovým topičem, ale i přítelem a rádčem. Je jediným, kdo s ním má ještě trpělivost, a snaží se ho přivést na správnou cestu.

U císaře se objevuje rabi Löw (Viktor Maurer), jenž se přimlouvá za svůj lid, který hladoví. Chce právo obchodovat. Císař ho ale ledabyly odmítne.

Neshody mezi císařem a Markertem jsou stále větší a vyhrožuje Rudolfovi, že odejde (obdržel od něj císařský patent, že může bez povolení kdykoliv odejít) k neapolskému králi. Stěžuje si na špatná kamna a dřevo. V ten moment si císař vzpomene, že má ve své kunstkomoře od Židů nějakého Golema, co splní cokoliv, co mu jeho pán poručí.

Císař navštěvuje d'ábla ve vězení, který je stále zázračně na živu. D'ábel se snaží pomluvit Markerta. Rudolf slyší ve spánku d'áblův hlas, jak mu šeptá. Načež vyděšený a zmatený císař ze spánku pobodá svou milenku a lazebníci.

Vyhrocuje se politická situace, Matyáš se spojil s moravskými stavy a Rudolfovi rádci se obávají, že uzavře spojení i s protestantskou šlechtou. Bratranec Leopold (Jiří Bábek) touží po boji, chce dobít knížectví Jülich-Kleve, a tak žádá o peníze a armádu, což mu Rudolf nakonec pod nátlakem poskytne.

Císař je v pasti, neví, co dělat. Tlačí na něj rádcové, Markert, d'ábel i sílicí vliv Matyáše. Rozhodne se uzavřít dohodu s rabi Löwem. Ten mu za toleranční dekret a povolení obchodovat daruje kouzelný šém, který se vkládá Golemovi do důlku na čele. Zároveň císaře varuje. Golem je těžko ovladatelná přírodní síla, nesmí ho používat na politické záležitosti, pouze na domácí práce. Rabi vypráví císaři příběh o Golemovi – měl nanosit vodu do domácnosti, rabi příkaz nezrušil a tak Golem stále nosil a nosil, až vytopil celé

židovské město. Objevuje se zázračná babička v podobě hraběnky Pazeltové a varuje císaře před Golemem a dábelskými kouzly. Císař ho tedy používá na domácí práce, jako třeba zatopení v kamnech, opatření vína. Golem nekoná úkony osobně, ale pomocí kouzel.

Rada chce Hoppého osvobodit a jmenovat ho předsedou koncilia. Na oplátku má ďábel prohlásit Rudolfa za nesvéprávného. Ďábel, který si je vědom, že je Rudolf potajmu sleduje, odmítá nabídku a velebí císaře. Ten ho za odměnu propouští a začne znovu užívat jeho lék, který zázračně léčí jeho vředy. V návalu dobrosrdečnosti ukazuje císař moc Golema Hoppemu. Ten ho navádí, ať ho použije proti nepřítelům.

Rudolf se rozhodne provdat své dvě lazebnice za bratrance Leopolda a kancléře Lobkowicze. Obě bohužel umírají ve vařící lázni, kterou poručil císař Golemovi připravit (ať je voda v lázni neustále horká, vařící), následkem čehož se začíná Rudolf Golema bát. Váhá nad jeho použitím ovlivňován z jedné strany ďáblem, z druhé Markertem.

Dozvídá se o zradě Leopolda. Jeho armáda zaútočila na Čechy, které teď plení. Rádcové radí vyplatit Leopoldovy žoldnéře. Císař odmítá, rozhodl se použít Golema a vyčká, až se armáda dostane do Prahy. Již je zcela v ďáblově moci, chce propustit Markerta, ale v ten moment zjistí, že šém byl ukraden. Ďábel obviní topiče – ten je za trest vhozen do kotce s medvědem.

Pasovští drancují Prahu. Rudolf je přemožen. Rabi obviňuje císaře ze zkázy Prahy a ze zneužití Golema a proklíná ho. Císař zjistí, že byl Markert roztrhán medvědem. Jak to, že Hoppemu se nic nestalo? Rudolf si spojí dvě a dvě dohromady, odhalí ďábla a žádá zázračnou babičku o pomoc. Žádá i Matyáše, který dorazil na Pražský hrad. Je pozdě. Ďábel už se vetřel do přízně Matyáše a je členem lékařské komise.

Rudolf je prohlášený za nesvéprávného, musí zůstat ve svých komnatách a vzdát se trůnu. Císař umírá a nad jeho tělem stojí ďábel. Poručí Golemovi „Ať se lidé ve jménu víry zabíjejí tak dlouho, až se Bůh stane zbytečným, ať jsou Čechy navěky mé“.

7.2 Inspirace autorů

Golem a rabi Löw

Slavný rabín – Jehuda Löw ben Becalel, rabi židovské města pražského, byl skutečnou postavou, která žila v Praze za vlády Rudolfa II.

Je pravdou, že císař se rozhodl Židy z Prahy vykázat, ale své rozhodnutí si následně rozmyslel, pro tento akt bylo více pro, než proti. Pověsti uvádějí, že se rabi Löw šel za císařem přimlouvat za svůj lid. Alois Jirásek (vychází z německé antologie pražských židovských příběhů Sippurim) uvádí, že tento odvážný muž zastavil Rudolfův kočár uprostřed cesty na Kamenném mostě, což si nikdy nikdo nedovolil a to císaře zaujalo. Pozval rabiho k sobě na hrad, kde rabi panovníka nejenom přesvědčil, ale stali se z nich přátelé a rabín často těšil Rudolfa svými kouzly.³¹ Ohledně vystěhování Židů ze země existuje ještě jedna pověst. Na naléhání svých alchymistů a všemožných šejdířů (kteří neměli rabiho v lásce) přikázal císař vyhnat židy z města a země. Toho večera se císaři zdál sen, že jede horkou vyprahlou krajinou ve svém kočáru, když tu najednou se u nich objeví řeka a panovník se rozhodne vykoupat. Když se vrátí z vody, služebnictvo, šatstvo i kočár jsou pryč, zůstal tam sám. Vydává se tedy pěšky do Prahy, pocestným se snaží vysvětlit, co se mu stalo a kdo je, ale všichni se mu jen vysmívají, císař je přeci na hradě a on je jen blázen. Byl nahrazen dvojníkem. Jediný starý žebrák mu dá něco k oblečení. V zoufalství se toulá Prahou, až narazí na Židovské město. V naději zabuší na dveře rabiho Löwa, ten už o všem ví a poskytne císaři jídlo, oblečení a radu. Odměnou chce, aby Rudolf zrušil své nařízení a dovolil židům zůstat. Teď už císař ví, jaká nespravedlnost a křivda se jim stala. Panovník s radostí sepíše listinu a děkuje rabimu za pomoc a dává na jeho radu. Druhého dne, parnějšího než den předtím, se vrací k řece, kde se koupal a ví, že se tam přijede koupat jeho dvojník. Počká, až falešný císař vstoupí do řeky, nastoupí do kočáru a odjede pryč. Vtom se vyděšený Rudolf probudí a je rád, že to byl jen sen. Ovšem vedle postele leží obnošené žebrácké hadry a listina o zrušení vyhnání židů. Císař druhého dne uvedl listinu v platnost a rabi Löw opět zachránil svůj lid.³²

Pokud jde o bájnou postavu Golema, obra uplácáného z hlíny rabi Löwem, kterého probouzí k životu kouzelný šém, jenž mu musí být vložen do úst, v pověstech se z něj po

31 ALOIS JIRÁSEK. *Staré pověsti české*. Ottovo nakladatelství, Praha 2008, s. 199-205.

32 VÁCLAV CIBULA. *Pražské pověsti*. Orbis, Praha 1972, s.238-241.

vložení šemu stane živý mladík nadpřirozeně urostlé postavy, kterému obyvatelé Židovského města i jeho pán říkali „Josefe“. Byl určen k vykonávání těžké práce, jindy jen k posvátným účelům. Byla to obtížně říditelná přírodní síla, která byla v nesprávných rukou a se špatným použitím pohromou. Proto ho směl ovládat jen sám rabi Löw. Příkladem Golemovi neřízenosti, jak jsme ji mohli vidět, může být i v seriálu pověst, kdy rabiho žena, která měla plné ruce práce, poručila Golemovi nanosit vodu z Vltavy do vědra na dvoře. Jenomže neřekla, kdy má Golem přestat. A ten vodu stále nosil a nosil, až vytopil celé Židovské město a napáchal obrovské škody.³³

O tom, že by rabi Löw daroval Golema císaři, jsem nikde nenašla ani zmínku. Dle pověstí má být uložen na půdě Staronové synagogy.³⁴

Císařský dvůr

Císařský dvůr se nachází ve velmi odlišném stavu než před rokem 1600, což je velice hezky vyobrazeno ve výše popsaném příběhu. Paranoia a podezíravost je u všech královských dvorů přítomna, ale v tom pražském doslova vládla. Z poblouzněné mysli císaře se pak dostala i mezi dvořany. Císařova změna by se dala velmi výstižně popsat takto:

„Teprve po roce 1600 vytvořil své portréty císaře Hans von Aachen. Císařova důvěra byla pro něj nepochybně poctou, tím větší, oč nepříznivěji se za velké osobní krize v letech 1598–1600 deformoval Rudolfův charakter. Von Aachen si byl velmi dobře vědom, jak mnoho se císař změnil, a ačkoliv se snažil vyjádřit své poznání delikátně, rozdíl mezi Heintzovým starším vyobrazením a jeho dvěma portréty („Rudolf II. ve vysoké černé čepici“ a „Rudolf II. s vavřínovým věncem“) postihoval neklamně hloubku Rudolfovy osobní tragédie. Pro Aachenovo pojetí, které se opakuje ve všech variacích zmíněných dvou portrétů, je příznačný především výraz Rudolfovy tváře. Specifické rysy císařova obličejů viděl von Aachen stejně jako Heintz, nepostřehl však už v císařových očích ani stopu po dobré pohodě nebo utajovaném optimismu, ale naopak se v nich střetával s povýšeným despektem, nedůvěrou a apriorní přezíravostí ke všemu. Z von Aachenových obrazů se dá tušit, že malíř pracoval s modelem netrpělivým a nedůtklivým a že mohl své obrazy dokončit jen s velkou dávkou sebekázně.“³⁵

33 VÁCLAV CIBULA. *Pražské pověsti*. Orbis, Praha 1972, s. 243.

34 ADOLF WENIG. *Staré pověsti pražské*. Levné knihy, Praha 2000, s. 171.

35 JOSEF JANÁČEK. *Rudolf II. a jeho doba*. Paseka, Litomyšl 2003, s. 296.

Rudolf se stáhl do sebe a svých zájmů. Na audienci u císaře čekali vyslanci z celé Evropy i týdny. Po smrti svého mladšího bratra Arnošta, se kterým měl výborný vztah (vyrůstali spolu u španělského dvora), ještě více zanevřel na bratra Matyáše, kterému byl vládnoucí bratr trnem v oku. Matyáše podezřívá oprávněně.

Po praktické porážce a následném Libeňském míru s Matyášem (Matyáš získal Moravu, Rakousy a Uhry, Rudolfovi zůstaly Čechy, Slezsko a Horní a Dolní Lužice) hledal císař oporu u protestantských stavů, kterou si chtěl upevnit tzv. Rudolfovým majestátem, vydaným 1609. Ovšem jeho vlastní zatrpkllost a pomstychtivost se obrátila proti němu.

Pod záminkou řešení potíží ve vévodství Jülich-Kleve nechali Rudolf a jeho bratranec pasovský arcibiskup Leopold shromáždit vojsko, které mělo sjednat pořádek a respekt u odbojných Čechů. Armáda žoldnéřů ovšem nedostala zapláceno, a tak se bez žoldu a hladová vydala směrem na Prahu – zde se jedná o skutečnou událost, a to o vpád pasovského vojska do Prahy. Naštěstí se vojáci nikdy nedostali na pravý břeh Vltavy. Po tomto Rudolfově faux pas se proti němu obrátili i doposud věrní. Na jeho místo nastoupil ochotný bratr Matyáš a Rudolfovi zůstává do konce života jen pobyt na Pražském hradě.

Zajímavostí je, že u dvora Rudolfa II. se skutečně nacházela pozice osobního topiče císaře, a byla to jedna z pozic služebnictva v blízkém okruhu panovníka. Bohužel se mi o topiči jménem Markert nic dohledat nepodařilo. Jedná se tedy o fiktivní postavu.

8 O katu Mydlářovi, strašlivé popravě a očarovaném meči

8.1 Děj příběhu

Další příběh nás přivádí do Prahy v období před bitvou na Bílé hoře. Starší pan Mydlář (Václav Postránecký), staroměstský kat (dále jen Mydlář), a jeho syn Jan Mydlář (Jan Šťastný; dále jen Jan), se nacházejí na Staroměstské radnici a radní jim představují nového císařského krevního komisaře: Jurisdoktor Johannus van Hoppe. Při Mydlářově procházce po trhu můžeme znovu spatřit kouzelnou babičku. Hoppe se diví, že se kat těší takové úctě a respektu. Radní mu vysvětluje, že Mydlář je sice samorost, ale je zběhlý ve studiu medicíny. Medicínu studoval s Janem Jeseniem (Miroslav Etzler), se kterým se stále přátelí a dodává mu těla zločinců k pitvě (pokud v rozsudku není udán způsob naložení s tělem), což se nelíbí císařskému krevnímu komisaři. Na Mydláře si zasedne a vyzvídá, proč pitvat těla. Mydlář mu vysvětluje, že je to kvůli znalostem o lidském těle. K tomu všemu je evangelík (celým příběhem prostupuje otázka víry: katolíci proti kališníkům). Ďábel dává katu nový meč. Odedš už nesmí používat žádný jiný. Meč je ale kouzelný – v přítomnosti člověka, který bude popraven, se meč pohne.

K Mydlářům nastupuje do služby dcera litoměřického kata Dorota (Barbora Kodetová), Jan se do ní okamžitě zamiluje a snaží se ji získat, i když zlým způsobem. Napomene ho jeho otec. Mladý Jan nakonec lásku Dorotky získá a chystají se zasnuby.

Jedné noci dorazí do katovny opilí šlechtici, vynucují si jídlo a pití. Chovají se ke katovi hrozně. V ten moment se nad přítomnou hraběnkou Kaprovou pohne popravčí meč. Ve své opilosti tomu nikdo z nich nevěnuje pozornost. Následně je její muž, pan Daniel Kapr z Kaprštejna, nalezen mrtev na zámku v Horních Počernicích. Hoppe viní jeho ženu a podrobuje ji útrpnému právu, které vykonává Mydlář. Během výslechu šlechtična Hoppeho i Mydláře prokleje. Nedlouho poté je usvědčena a popravena. Mezi pražským lidem se začíná šířit pověst o kouzelném meči. Zatímco Jan Jesenius pověsti věří a má z ní strach, starý kat se snaží pohyb meče vysvětlit logicky – třeba vítr?

Jesenius sedí v katovně, stěžuje si na Fridricha Falckého, který neplní své povinnosti, raději tráví čas s lazebnicemi, obává se sjednocené katolické Evropy proti malým Čechům. V ten moment se pohne meč i nad Jeseniem. Následkem podivných událostí se Mydlář rozhodne meče zbavit. Chce ho ukrýt, aby už nenapáchal škodu, ale nachytá ho přitom

d'ábel. Pomocí havrana zjistí, kde je meč schovaný. Mydlář se diví, kde se vzal v tu chvíli havran? Jak mohl Hoppe vědět, kde Mydlář bude a kde konkrétně bude ukrytý meč? Doktoru (d'áblu) nevěří, začíná mít podezření.

Se svým strachem se svěřuje Jeseniovi. Ten se Hoppeho neobává, ale má strach z politické situace, bojí se krveprolití a přemýšlí o cestě do Anglie.

Do katovny dobíhá zchvácený Jan. Stavové prohráli bitvu na Bílé hoře, Fridrich Falcký utekl. Mydlář přemluvil Jesenia k útěku, ale ten se i díky naléhání hraběte Šlika vrací, protože císař slíbil stavům jednání na Pražském hradě. Nic takového se nekonalo, jen vězení a soud. Začínají machinace d'ábla. Jelikož starý Mydlář stále váhal s předáním živnosti Janovi, ten pod příslibem pozice staroměstského kata konvertuje ke katolictví. Tento čin vyzní do ztracena. Mydlář je nucen popravít 27 vůdců českého stavovského odboje, včetně svého blízkého přítele Jana Jesenia. To starého kata zlomí, hrozně se opije a usne nevnímajíc dění okolo sebe. Mezitím chtějí Jan s Dorotkou utéct do Saska i bez požehnání otců. Nakonec odjíždí jen Dorotka, protože Jan nedokáže svého otce opustit.

Když se Mydlář probudí po noci plné žalu a vína, nachází u sebe spícího Hoppeho. Přiváže ho ke skřípci a mučí ho. Proč se dopustil tolika zla proti rodině Mydlářů (konverze Jana, očarovaný meč, nucení starého kata k popravě přítele) a českému lidu? Pod nátlakem se Hoppe přiznává, že je d'ábel. Mydlář se ho pokouší stít, ale na zem dopadne jen hlava loutky. D'ábel se katovi směje a říká, že je starý jako sám čas. To on vedl Vizigóty proti Římu. D'ábel se snaží koupit Mydláře, nabízí mu moc a bohatství. Nejbohatší bude d'ábel, pak císař, třetí v řiši bude kat. Mydlář svodům d'ábla odolá a ten za trest zničí a zapálí katovnu. V ten moment přichází zázračná babička, za jejich věrnost Mydlářům pomáhá a dává jim sílu d'ábla porazit.

8.2 Inspirace autorů

Poslední díl seriálu se téměř celý zakládá na historické skutečnosti, od otce-popravčího a jeho učednického syna, vraždu pána z Kaprštejna, až po onu popravu na Staroměstském náměstí. Jen kouzelný prokletý meč je pověstí (i když sám kat Mydlář zmiňuje, že právě jeho meč mu zvěstoval smrt pana Jana Jesenského na popravišti) a role d'ábla v příběhu je ovšem dílem scénáristů. Tématem příběhu se stalo i české stavovské povstání a bitva na

Bílé hoře. K těmto věcem existuje hodně literatury, níže se ale budu soustředit na jednotliviny v příběhu.

Dle románu Josefa Svátka bylo postavení staroměstského kata Mydláře vskutku výjimečné. „Se zadostiučiněním jsem pociťoval, jak pražský lid již mnoho let příznivěji smýšlí o staroměstském katovi, a četní měšťané mi dávali najevo, že na mne pohlížejí jinými zraky než na ostatní mé druhy v jiných českých městech. Zašel-li jsem do některé vinárny nebo krčmy, abych se dozvěděl zprávy a noviny o ostatním světě, již ode mne hosté neodsedávali a nenechávali mne samotného u stolu, jako se jinde každému katu doposud stávalo, a jak se to dalo i mně v prvních létech mého jmenování staroměstským katem. Znamí měšťané mne titulovali pane magistr, a jeden ze staroměstských patriciů mi stál s ochotou kmotrovstvím u mé dcerušky Apolenky.“³⁶

Pražský lid opravdu neměl v oblibě zimního krále Fridricha Falckého. Byl to Němec, který jen hýřil penězi, hodoval, a o stavovské vojko se nestaral. To čeští stavové si ho ze vzdoru zvolili oproti Ferdinandu II. jako loutku. Sám Mydlář si zoufá, že opravdoví viníci prohry na Bílé hoře stihli ze země utéci a na popravišti skončili ti nesprávní lidé. „Byli to nejtruchlivější dnové mého života, kteří mi nastali, když mi pan městský písař oznámil, abych se chystal k velké exekuci, jakou Praha, co Prahou jest, dosud neviděla.“³⁷ Celý průběh poprav v seriálu se odehrává tak, jak ho popsal Josef Svátek ve své knize, jen první nastoupil hrabě Jáchym Ondřej Šlik z Holejče a Pasauna, ne nejstarší skoro osmdesátiletý pan Václav Budovec z Budova. Tři páni byli pověšeni, zbylí byli s'tati.

V příběhu je zakomponována i vražda pána Jana Daniela Kapra z Kaprštějna, pána nad apelacemi a lenního sudího. Byl to katolický šlechtic, který byl mezi evangelickými stavy ve velké nelibosti. Byl to on, kdo četl jména a rozsudky při popravě pánů na Staroměstském náměstí. Byl bohatý a mocný, chyběla mu jen manželka. A tak se rozhodl ve svých šedesáti letech pojmout za choť mladou a krásnou Annu Marii z Greifenfelsu. Ovšem Anna měla ráda společnost mladých důstojníků už před svatbou, natož po ní. Navázala vztah se stejně rozhazovačným a hrabivým rytířem Adamem Zapským ze Zap. Spolu naplánovali vraždu manžela na 13. listopadu 1625. Oba dva byli odsouzeni k smrti stětím. Paní z Kaprštějna měla být před popravou třikrát v pražských

36 JOSEF SVÁTEK. *Paměti kata Mydláře*. Albatros, Praha 1970, s. 122.

37 TAMTÉŽ. s. 130.

ulicích mrskána na nahém těle. A tak se také stalo. K vraždě a popravě tedy skutečně došlo, jen o několik let později a viníkem nebyla jen pánova žena.³⁸

Shodou okolností toto byla poslední poprava vykonaná starým Janem Mydlářem, který posléze předal své řemeslo katu Janu Mydláři mladšímu.

Když Jan Mydlář mladší přebíral funkci staroměstského kata, byl opravdu přinucen vzdát se svého vyznání, které vyznával i jeho otec – podobojí. V katolické zemi nutně musel být katolický kat. Janovou nevěstou se nestala Dorota, dcera od mimopražského kata, ale Anežka, které poskytnul mladý kat přístřeší v katovně před zbojníky a tím jí zachránil život. Anežka byla původem z venkova. Byla sirota, která se vydala za svou tetou a strýcem staroměstským nožířem Barvínkem do Prahy, bohužel jejího strýce zabili během drancování Prahy a teta zemřela žalem.³⁹

Mnou citovaná kniha Paměti kata Mydláře od Josefa Sládka je sice román, ale mezi čtenáři poměrně dlouho velmi oblíbený. Bohužel ke katu Mydlářovi není žádná rozsáhlejší odborná literatura.

38 JINDŘICH FRANCEK. *Zločin a sex v českých dějinách, manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*. Rybka, Praha 2000, s. 182–183.

39 JOSEF SVÁTEK. *Paměti kata Mydláře*. Albatros, Praha 1970.

9 Ďábel v Praze, ale i ve světě

Nám známý obraz ďábla je součástí západní kultury již přes tisíc let, ať už se jedná o ďábla jakožto služebníka Boha, jenž má trestat lidstvo za jeho hříchy s legií ďáblů snažící se svést člověka na scestí a získat tak jeho duši, či představa zvířete, která se nachází v hříšníkovi. V prvním tisíciletí po Kristu ďábel samozřejmě již existuje, jen je v hledáčku různých etiků a mravokárců. Běžný člověk přílišný zájem o postavu Satana nejeví. Během prvního tisíciletí neměl ďábel podobu démona, jak jej známe z konce středověku. Naopak měl podobu neforemného, znetvořeného a zlého člověka. Vyzdvihují u něj abnormality, ale zatím nevlastní žádné nadpřirozené schopnosti. Od 12. století se začínají rýsovat jeho tváře, jak je známe dnes. „Tehdy totiž začal tento teologický pojem v kruzích kleriků a laických vládnoucích elit krystalizovat do formy děsivých obrazů, notně vzdálených lidovému pohledu na démona jako bytost téměř podobnou člověku, kterou bylo možné stejně jako jeho napálit a přemoci. Byl vytvořen a pozvolna šířen mýtus o dvou tvářích: na jedné straně strašlivý ďábel – vládce nad obrovskou armádou démonů v příšerném pekle, kde dští oheň a síra; na druhé straně odporné zvíře, skryté v útrobach hříšníků, kterého se dodnes někteří naši současníci tolik bojí.“⁴⁰

V temných časech 15.–17. století a souvisejících honech na čarodějnice (kdy se na konci 15. století ve Španělsku rozjela inkviziční mašinerie, která se posléze rozšířila po celé Evropě v rámci rekatolizace) postavení ďábla ve společnosti vrcholí. Stává se z něj veřejný nepřítel stojící za vším špatným. Popularity ďábla využily na přelomu 16. a 17. století i krvavé plátky z Černé kroniky, kterou hojně prodávali pouliční prodavači. Psalo se zde o zázracích, divech, ale hlavně o kriminalistice, záhadách i vraždách. Od 17. století je nahradily tragické příběhy, kterým holdovaly i vyšší vrstvy.⁴¹ Fascinace tématem Satana, ďábla či nadpřirozena není jen záležitostí tohoto století. S nástupem vědy a průmyslové revoluce se ďábel odebírá do pozadí. Píší o něm romantičtí spisovatelé a rodiče jím straší své děti. Za romantizující postavu ďábla nese zodpovědnost například spisovatel Johann Wolfgang von Goethe a jeho kniha *Faust*, kde je ďábel Mefistofelem, jenž pokouší mladého Fausta. Právě Mefistofeles je vzorem pro pozdější podobu ďábla, který není vyloženě ďábelský v biblickém slova smyslu. Již nemá ani rohy (jen kopyta má schovaná

40 ROBERT MUCHEMBLED. *Dějiny ďábla*. Argo, Praha 2008, s. 17

41 TAMTÉŽ.

v botách), dokonce ho můžeme naleznout i v komických situacích.⁴² V lidové slovesnosti přežívá představa d'ábla jako čerta (kdo z nás se jako dítě nebál, že si pro něj na sv. Mikuláše přijde čert a odnese ho do pekla?), který se snaží získat duši obelstěného člověka, což je právě případ seriálového Johanna van Hoppe.

42 JOHANN WOLFGANG VON GOETHE. *Faust*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957.

10 Závěr

Ve své práci jsem nastínila zdroje a inspirace seriálu založeného na pověstech. Seriál se z velké části zakládá na pověstech, které vycházejí ze skutečných událostí našich dějin. Samozřejmě se i zde uplatnila fantazie scénáristů, kteří postavy do příběhů přidávali i odebírali, nebo spojili vícero pověstí, někdy dokonce spojili několik událostí dohromady. Všechny tyto skutečnosti se mi snad povedlo, tedy alespoň z části, odhalit. Má práce byla bohužel z velké části limitovaná epidemií Covid-19 a zavřenými knihovny.

Nejrozsáhlejší dějová linka jezuitské koleje je použita jako pojítka mezi jednotlivými příběhy. Odehrává se v pobělohorské době, která představuje současnost. Jednotlivé legendy jsou pak časově zasazené do historických období, které jdou chronologicky, počínaje Karlem IV. a konče stavovským povstáním, Bílou horou a popravou českých pánů na Staroměstském náměstí.

Jeho závěr, živá socha Ježíše Krista, se inspirovala pověstí O řezbáři od křížovníků. Rozdílem je, že model není zavražděn řezbářem, ale pomateným inkvizitorem Hieronymem.

První díl o staviteli Petru vychází z pověsti o staviteli chrámu, jenž prodal duši d'áblu. Předlohou pro tuto postavu byl pravděpodobně Petr Parlář. Co se týče stavitelova života a manželství, autoři seriálu popustili uzdu své fantazii. V pověstech nic takového nenajdeme a s pravdou nemá nic společného. Inspirace autorů by se dala nalézt v pověsti o kostele Karla Velikého na Karlově či filmu Stavitel chrámu (1919).

Druhý příběh o mistru Hanušovi a orloji se až na služebnou Markétu shoduje s klasickou všude známou verzí pověsti o vzniku orloje. Nabízí se inspirace z názvu knihy Mistr a Markétka od Michaila Bulgakova. Spojitost s názvem by bylo ale opravdu jediné podobenství s knihou.

Třetí a čtvrtý díl pojednávající o dvou fázích života císaře Rudolfa II. v Praze se s realitou až tak nerozchází, obzvláště druhá část. Postavy Francesca Scotty a topiče Markerta jsou sice smyšlené, ale každá je alespoň z části inspirována skutečností. Tajemno příběhů dovršuje využití pověstí o Faustově domě a Golemovi, které se přizpůsobily dějové lince příběhu.

Poslední díl seriálu se inspiroval veskrze reálnými událostmi. Stejně jako v prvním a druhém díle seriálu je i zde uměle vsazena postava mladé ženy, do které se jedna z hlavních postav zamiluje.

Celým seriálem nás provází boj dobra a zla, ďábla a hodné stařenky, kteří se snaží ovlivňovat smrtelníky. V prvním a druhém díle vítězí dobro, v příbězích o Rudolfu II. vyhrává ďábel. V posledním díle sice postavy odolají svodům ďábla, ale kvůli popravě českých pánů a následné nadvládě Habsburků toto vnímáme jako hořké vítězství. V jezuitské koleji se nakonec podaří inspektora zastavit, ale za hrozivou cenu. Tvůrci se tedy nevydali cestou pohádek, kde vše končí cukrkandlově dobře.

Postava doktora Hoppeho představuje směsici dnes už klasických pohádkových představ o čertu (elegantní, šarmantní až úlisný, většinou tmavovlasý muž středního věku – čili herec Boris Rösner byl výbornou volbou) a trochy temnoty. Ďábel se například v seriálu zmiňuje, že vedl Vizigóty proti Římu a že chce zastavit čas, dokonce má prorocké schopnosti, kdy předpovídá třicetiletou válku. Naplňuje svou mýtickou roli toho, kdo rozděluje, a je příčinou roztržky. Obrací jednoho člověka proti druhému. Jeho vinou umírají i hlavní postavy. Do pohádkového čerta má tedy opravdu daleko.

Jediným zdrojem k seriálu mi byl Archiv České televize na Kavčích horách, jelikož seriál není k dispozici na DVD, internetu ani na oficiálních stránkách České televize. Dobové kritiky se mi bohužel sehnat nepodařilo, jelikož materiály týkající se filmů či seriálů jsou přístupné veřejnosti až třicet let po jejich vydání, přičemž seriál Ďábel v Praze byl natočen v roce 1996. Podařilo se mi alespoň sehnat podrobnou rešerši – tvůrců a obsazení seriálu, kterou přidávám do Příloh.

Na úplný závěr bych shrnula, jak na mě coby současného diváka seriál působí, a co hodnotím jako klady a zápory seriálu. Seriál působí propracovaným a věrohodným dojmem. Nenajdeme v něm vyložené historické nesmysly, za což určitě můžeme poděkovat manželům Čornejovým. Zrovna tato věrohodnost by mohla nalákat současného diváka, stejně jako i barvitě ztvárnění postav, které nejsou charakterově černobílé, což se v dnešní kinematografii s touto tematikou často stává. Zejména na herecký výkon Borise Rösnera jako ďábla je radost se dívat. Na konci každého dílu se nám tvůrci snaží ukázat i nějaké poučení plynoucí z příběhu, i když nekončí vždy dobře. Právě onu reálnost hodnotím kladně, jelikož je to kontrast oproti dnešním nuceným šťastným koncům. Jediná

věc, která by se dala seriálu opravdu vytknout, je stereotypní zobrazení jezuitského řádu, které je moderní historickou vědou vyvrácené.

11 Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny

Ďábel v Praze, TV seriál (režie Otakar Kosek, 1996), Archiv České televize.

Sekundární literatura

JIŘÍ BÍLÝ. *Jezuita Antonín Koniáš: osobnost a doba*. Vyšehrad, Praha 1996.

KATEŘINA BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, MILOŠ SLÁDEK, MARTIN SVATOŠ. *Krátké věčného spasení upamatování, k životu a době jezuitu Antonína Koniáše*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2013.

VÁCLAV CIBULA. *Pražské pověsti*. Orbis, Praha 1972.

IVANA ČORNEJOVÁ. *Tovaryšstvo Ježíšovo, jezuité v Čechách*. Hart, Praha 2002.

JINDŘICH FRANCEK. *Zločin a sex v českých dějinách, manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*. Rybka, Praha 2000.

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE. *Faust*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1957.

ZDENĚK HORSKÝ. *Pražský orloj*. Panorama, Praha 1988.

PETR CHOTĚBOR A KOL. *Petr Parlér-Svatovítská katedrála 1356–1399*. Správa Pražského hradu, Praha 1999.

JOSEF JANÁČEK. *Rudolf II. a jeho doba*. Paseka, Litomyšl 2003.

ALOIS JIRÁSEK. *Staré pověsti české*. Ottovo nakladatelství, Praha 2008.

VÁCLAV KAPLICKÝ. *Kladivo na čarodějnice*. Fortuna Libri, Praha 2016.

MARIE KOLDINSKÁ. *Rudolfínská doba v českém historickém filmu*. IN: *Film a dějiny*.

PETR KOPAL. Lidové noviny 2004, s. 162–182.

PETR KOPAL. *Film a dějiny*. Lidové noviny, Praha 2004.

JIŘÍ MOC. *Seriály od A do Z*. Česká televize, Praha 2009.

ROBERT MUCHEMBLED. *Dějiny ďábla*. Argo, Praha 2008.

JOSEF SVÁTEK. *Paměti kata Mydláře*. Albatros, Praha 1970.

ADOLF WENIG. *Staré pověsti pražské*. Levné knihy, Praha 2000.

FRANTIŠEK ZÁRUBA. *Hrady Václava IV. A Petr Parléř*. In: *Vě službách českých knížat a králů*. MIROSLAV ŠMIED/FRANTIŠEK ZÁRUBA (ed.). Praha 2013, s. 249–274.

Internetové zdroje

[Www.csfd.cz/film/239557-dabel-v-praze/galerie/](http://www.csfd.cz/film/239557-dabel-v-praze/galerie/)

[Www.ceskatelevize.cz/lide/jan-otcenasek/](http://www.ceskatelevize.cz/lide/jan-otcenasek/)

[Www.fdb.cz/lidi/37026-eduard-verner.html](http://www.fdb.cz/lidi/37026-eduard-verner.html)

[Www.fdb.cz/lidi/19965-otakar-kosek.html](http://www.fdb.cz/lidi/19965-otakar-kosek.html)

[Www.fdb.cz/lidi/32399-rudolf-raz.html](http://www.fdb.cz/lidi/32399-rudolf-raz.html)

Kinematografie

Stavitel chrámu [film]. Režie Karel Degl, Antonín Novotný, Československo 1919.

12 Přílohy

Příloha č. 1: Fotografie z prvního dílu seriálu O cizinci Petrovi, staviteli chrámu a jeho smlouvě.....	47
Příloha č. 2: Data premiér a repríz jednotlivých děl.....	49
Příloha č. 2: Podrobná rešerše seriálu Ďábel v Praze.....	50

**Příloha č. 1: Fotografie z prvního dílu seriálu O cizinci Petrovi, staviteli chrámu
a jeho smlouvě**

Stavitel Petr (Vladimír Dlouhý) a koňselova dcera Laura (Kateřina Lojdová).

www.csfd.cz/film/239557-dabel-v-praze/galerie/, 25. 11. 2020

Zástupce dělníků na stavbě chrámu sv. Víta (Vlastimil Zavřel) a Petr (Vladimír Dlouhý).

www.csfd.cz/film/239557-dabel-v-praze/galerie/, 25. 11. 2020

Johann van Hoppe (Boris Rösner) a Petr (Vladimír Dlouhý).
www.csfd.cz/film/239557-dabel-v-praze/galerie/, 25. 11. 2020

Příloha č. 2: Data premiér a repríz jednotlivých děl

IDEC	Název	Název seriálu	Stopáž	
Datum	Čas	Premiérovost	Kanál	
296 353 13081/0001	Ďábel v Praze	Ďábel v Praze	077:50	
<i>Odvysíláno</i>	<i>08. 01. 1997</i>	<i>00:00:00</i>	<i>R</i>	<i>ČT1</i>
09. 01. 1997	00:00:00	R	ČT1	
10. 01. 1997	00:00:00	R	ČT1	
296 353 13082	Ďábel v Praze	Ďábel v Praze	073:52	
<i>Odvysíláno</i>	<i>15. 01. 1997</i>	<i>00:00:00</i>	<i>P</i>	<i>ČT1</i>
16. 01. 1997	00:00:00	R	ČT2	
17. 01. 1997	00:00:00	R	ČT1	
296 353 13083	Ďábel v Praze	Ďábel v Praze	078:31	
<i>Odvysíláno</i>	<i>22. 01. 1997</i>	<i>00:00:00</i>	<i>P</i>	<i>ČT1</i>
23. 01. 1997	00:00:00	R	ČT2	
24. 01. 1997	00:00:00	R	ČT1	
296 353 13084	Ďábel v Praze	Ďábel v Praze	071:36	
<i>Odvysíláno</i>				
9. 01. 1997	00:00:00	P	ČT1	
30. 01. 1997	00:00:00	R	ČT2	
31. 01. 1997	00:00:00	R	ČT1	
296 353 13085	Ďábel v Praze	Ďábel v Praze	074:46	
<i>Odvysíláno</i>	<i>05. 02. 1997</i>	<i>00:00:00</i>	<i>P</i>	<i>ČT1</i>
06. 02. 1997	00:00:00	R	ČT2	
07. 02. 1997	00:00:00	R	ČT1	

Příloha č. 3: Podrobná rešerše seriálu **Ďábel v Praze**

Název pořadu: **Ďábel v Praze**

Název seriálu: **Ďábel v Praze** **Č.části:** 1

Důležitost uchování: A **Pracovní název:** **Ďábel v Praze 1. - Parlér**

IDEC: **296 353 13081/0001** **Nákl. stř.:** **Tvůrčí skupina:**

Druh hlavní výroby: VYROBA

Dramaturg: **Otčenášek Jan** **Redaktor:**

Režie: **Kosek Otakar** **Kameraman:** **Špelda Josef**

Výtvarník: **Architekt:** **Ditrich Miloš**

Výt. kostýmů: **Pražáková Libuše** **Střihač:** **Cuc Michal, Pačajová Marie**

Mistr zvuku: **Pražák David, Seyček Václav** **Hudební režie:**

Vedoucí výroby: **Nardelli Alexander** **Asistent režie:** **Němec Petr**

Autor námětu: **Kavčiak Vladimír** **Autor scénáře:** **Ráž Rudolf, Verner Eduard**

Překlad: **Distributor:**

Úpravce dialogů: **Autor libreta:**

Autor předlohy/Název předlohy: /

Autor hudby: **Krček Jaroslav**

Autor komentáře: **Odb. spolupráce:**

Animátor:

Anotace: Příběh o lásce, Ďáblovi a lidském svědomí

Titulek: část první O cizinci Petrovi staviteli chrámu a jeho smlouvě, s volným využitím námětu Vladimíra Kavčiaka...

Obrazové záběry k pořadu:

Hudební těleso:

Pěvecký sbor: Pueri gaudentes

Baletní soubor:

Umělecké těleso:

Dirigent:

Sbormistr: Součková Zdenka

Choreograf:

Divadelní režie:

Autor scénické hudby: Petrov Vadim

Obsah: 1. část pětidílné televizní hry o inspekci v jezuitském klášteře s vloženým příběhem O cizinci Petrovi, staviteli chrámu, a jeho smlouvě.

Noticka premiéry: Část první s příběhem O cizinci Petrovi, staviteli chrámu, a jeho smlouvě. Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, M. Riehs, S. Tříška, B. Rössner, V. Dlouhý, L. Skořepová, L. Munzar, K. Lojdová, R. Rusev, J. Zahajský a další. Kamera J. Špelda.

Režie O. Kosek

Noticka reprízy: Dramatická minisérie, ve které nahlédneme do doby dávno minulé a přece v každém z nás nějak obsažené.

Část první: O cizinci Petrovi, staviteli chrámu, a jeho smlouvě (1996).

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, S. Tříška, I. Jiřík, B. Rösner, V. Dlouhý, L. Munzar, K. Lojdová, J. Zahajský a další. Scénář R. Ráž a E. Verner. Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek

Tiskové informace:

Obecná informace k celému cyklu viz *Đábel v Praze 1.* - doplněk tiskových informací.

Tisková informace k 1. dílu cyklu - *Část 1.* s příběhem O cizinci Petrovi, staviteli chrámu, a jeho smlouvě.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, M. Riehs, S. Tříška, B. Rössner, V. Dlouhý, L. Skořepová, L. Munzar, K. Lojdrová, R. Rusev, J. Zahajský a další.

Kamera J. Špelda,

režie O. Kosek.

Text: Praha 1670. Ulicemi města se blíží jezdec. Je to otec Hieronymus, který byl povolán jezuity jednoho pražského kláštera, aby vyšetřil případ odpadlíka zběhlého z pole víry. Hieronymus má zkušenosti, neboť již vyšetřoval zjevení Ďábla a jeho špinavé praktiky v italském Miláně. Po příchodu do kláštera a seznámení s představeným Ignácem, otcem Pavlem a ostatními protagonisty budoucích dějů se setkává s vstřícností, která ostatně odpovídá i jeho významu a postavení. V kauze odpadlíka nenachází téměř nic zajímavého - naráží však na stopy čehosi horšího: na půdě kláštera se skrývají pověsti ze Starého města Pražského, v jejichž liteře je obsažen Ďábel. První pověst, která se mu dostane do rukou, vypráví "O cizinci Petrovi a jeho smlouvě s Ďáblem" - a právě tato pověst ho utvrdí v pocitu, že v klášteře není všechno v pořádku, neboť ctižádostivý stavitel se rozhodne stavět chrám za cenu smlouvy s Ďáblem. Ďábel v příbytku božím, tato děsivá představa pro ochránce víry Hieronyma, je dostatečný důvod, aby setrval v klášteře, hledal další pověsti a vykonal do všech důsledků hloubkovou inspekci.

Základní nit příběhu, procházející pětidílnou sérií, se odehrává v historické Praze roku 1670. Otec Hieronymus byl povolán jezuity jednoho pražského kláštera, aby vyšetřil případ odpadlíka zběhlého z víry. V kauze odpadlíka nenachází téměř nic zajímavého, naráží však na stopy čehosi horšího: na půdě kláštera se skrývají pověsti Starého Města pražského, v jejichž liteře je obsažen Ďábel. První pověst, která se mu dostane do rukou, vypráví "O cizinci Petrovi a jeho smlouvě s Ďáblem" - a právě tato pověst ho utvrdí v pocitu, že tu není všechno v pořádku. Ďábel v příbytku božím, tato děsivá představa pro ochránce víry Hieronyma, je dostatečným důvodem, aby setrval na místě, hledal další pověsti a vykonal do všech důsledků hloubkovou inspekci. To je rámcový děj. Pověst o staviteli chrámu Petrovi je v centru první části. Vypráví se v ní, jak se Petr rozhodl postavit chrám "až do mraků", a proč se při tom spojil s Ďáblem...

Účinkující: Čenský Jan, Dlouhý Vladimír (Petr), Halbich Kamil (Pavel), Havel Jiří, Jirsák Vítězslav, Jiřík Ivan (Jiří), Kolář Jan, Lojdrová Kateřina (Laura, konšelova

dcera), Mang Pavel, Maršálek Steva, Munzar Luděk (konšel), Navrátil Oldřich (inkvizitor), Novák Adam, Polišenský Karel, Prachař David (mistr Matěj), Pueri gaudentes, Riehs Milan, Rösner Boris (d'ábel), Rusev Radan, Skořepová Luba, Šmíd Jaroslav, Tříška Stanislav, Vinklář Josef (otec Sebastian), Zahajský Jiří (císař), Zavřel Vlastimil, Zindulka Stanislav (otec Ignác), Žáková Monika

Název pořadu: **Ďábel v Praze**

Název seriálu: **Ďábel v Praze** **Č. části:** **2**

Důležitost uchování: **A** **Pracovní název:** **Ďábel v Praze 2.-Hanuš**

IDEC: **296 353 13082** **Nákl. str.:** **Tvůrčí skupina:**

Druh hlavní výroby: **VYROBA**

Dramaturg: **Otčenášek Jan** **Redaktor:**

Režie: **Kosek Otakar** **Kameraman:** **Špelda Josef**

Výtvarník: **Architekt:** **Ditrich Miloš**

Výtv. kostýmů: **Pražáková Libuše** **Střihač:** **Cuc Michal, Pačajová Marie**

Mistr zvuku: **Pražák David, Seyček Václav** **Hudební režie:**

Vedoucí výroby: **Nardelli Alexander** **Asistent režie:** **Němec Petr**

Autor námětu: **Ráž Rudolf, Verner Eduard** **Autor scénáře:** **Ráž Rudolf, Verner Eduard**

Překlad: **Distributor:**

Úpravce dialogů: **Autor libreta:**

Autor předlohy/Název předlohy: **/**

Autor hudby: **Křeček Ladislav-úprava**

Autor komentáře: **Odb. spolupráce:**

Animátor:

Anotace: **Příběh o lásce, Ďáblovi a lidském svědomí**

Obrazové záběry k pořadu:

Hudební těleso:

Pěvecký sbor: **Pueri gaudentes**

Baletní soubor:

Umělecké těleso:

Dirigent:

Sbormistr: Součková Zdenka

Choreograf:

Divadelní režie:

Autor scénické hudby: Petrov Vadim

Obsah: 2. část pětidílné televizní hry o inspekci v jezuitském klášteře s vloženým příběhem o Mistru Hanušovi, zázračném horologii a věrolomných konšelích.

Noticka premiéry: Část druhá s příběhem O mistru Hanušovi, zázračném horologii a věrolomných konšelích.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, I. Jiřík, M. Riehs, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař, B. Rössner, P. Pelzer, L. Skořepová, S. Rašilov, H. Ševčíková, P. Lustigová, L. Frej, V. Sloup, J. Teplý, J. Kepka a další. Kamera J. Špelda.

Režie: O. Kosek

Noticka reprízy: Dramatická minisérie, ve které nahlédneme do doby dávno minulé a přece v každém z nás nějak obsažené.

Část druhá: O mistru Hanušovi, zázračném horologii a věrolomných konšelích(1996).

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, P. Pelzer, A. Rašilov, H. Ševčíková, L. Frej, B. Rössner, P. Lustigová, S. Zindulka, J. Vinklář, I. Jiřík, D. Prachař, L. Skořepová, J. Teplý, J. Čenský a další.

Scénář R. Ráž a E. Verner. Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek

Tiskové informace: Obecná informace k celému cyklu viz Díl 1.

Část 2. s příběhem O mistru Hanušovi, zázračném horologii a věrolomných konšelích.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, I. Jiřík, M. Riehs, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař, B. Rössner, P. Pelzer, L. Skořepová, S. Rašilov, H. Ševčíková, P. Lustigová, L. Frej, V. Sloup, J. Teplý, J. Kepka a další.

Kamera J. Špelda,

režie O. Kosek.

Text: V pražském jezuitském klášteře je zaset duch úzkosti a neklidu. Hieronymus objevuje další pověst: O mistru Hanušovi a zázračném horologiu - a tato pověst opět přináší přítomnost Ďábla, která rozvrací lidské charaktery a stává se zkouškou věrnosti a odvahy. Nejsou ovšem zkoušeni jen hrdinové staré pověsti - i jezuité v klášteře stojí na počátku svých zkoušek. Nejvíce otec Pavel, který se vinou inspekce dostává do vážného dilematu: má dát přednost příteli - nebo Bohu? Nakonec zradí inspektoru Hieronymovi přítele, který poté skončí život sebevraždou. To poruší rovnováhu sil, dosud. K v klášteře panující – rozbíhá se drama zrad, nenávisti, závisti - ale i vášně.

V pražském jezuitském klášteře je zaset duch úzkosti a neklidu. Hieronymus objevuje další pověst: O mistru Hanušovi a zázračném horologiu - a tato pověst opět přináší přítomnost Ďábla, která rozvrací lidské charaktery a stává se zkouškou věrnosti a odvahy. Nejsou ovšem zkoušeni jen hrdinové staré pověsti - i jezuité v klášteře stojí na počátku svých zkoušek. Nejvíce otec Pavel, který se vinou inspekce dostává do vážného dilematu: má dát přednost příteli – nebo Bohu? Nakonec zradí inspektoru Hieronymovi přítele, který poté skončí život sebevraždou. To poruší rovnováhu sil, dosud v klášteře panující. Pověst o mistru Hanušovi a jeho hodinách, která je součástí tohoto dílu, vypráví o tom, jak pražští radní odměnili tvůrce Staroměstského orloje.

Účinkující: Bělohradský Karel, Čapka Jiří (špeh radních), Čenský Jan, Frej Ladislav (Zdislav, radní), Halbich Kamil (Pavel), Jindrová Petra, Jiřík Ivan (Jiří), Kepka Jaroslav (radní), Kolář Jan, Lehký Stanislav, Lustigová Petra (hraběnka-Lily), Maděrič Mojmír (radní), Navrátil Oldřich (inkvizitor Hieronymus), Pelzer Petr (mistr Hanuš), Prachař David (řezbář Matěj), Rašilov Alexandr (Jakub), Riehs Milan, Rösner Boris (Johanus), Skořepová Luba (trhovkyně), Sloup Václav (radní), Ševčíková Hana (Markéta), Štědrá Libuše, Teplý Jan (radní), Tříška Stanislav, Vinklář Josef (Sebastian), Zindulka Stanislav, Žáková Monika (řezbářova žena)

Název pořadu: **Ďábel v Praze**

Název seriálu: **Ďábel v Praze** **Č. části:** **3**

Důležitost uchování: **A** **Pracovní název:** **Ďábel v Praze 3.-Scotta**

IDEC: **296 353 13083** **Nákl. str.:** **Tvůrčí skupina:**

Druh hlavní výroby: **VYROBA**

Dramaturg: **Otčenášek Jan** **Redaktor:**

Režie: **Kosek Otakar** **Kameraman:** **Špelda Josef**

Výtvarník: **Architekt:** **Ditrich Miloš**

Výtv. kostýmů: **Pražáková Libuše** **Střihač:** **Cuc Michal, Pačajová Marie**

Mistr zvuku: **Pražák David, Seyček Václav** **Hudební režie:**

Vedoucí výroby: **Nardelli Alexander** **Asistent režie:** **Němec Petr**

Autor námětu: **Verner Eduard** **Autor scénáře:** **Ráž Rudolf, Verner Eduard**

Překlad: **Distributor:**

Úpravce dialogů: **Autor libreta:**

Autor předlohy/Název předlohy: **/**

Autor hudby: **Křeček Ladislav-úprava**

Autor komentáře: **Odb. spolupráce:**

Animátor:

Anotace: **Příběh o lásce, Ďáblovi a lidském svědomí**

Obrazové záběry k pořadu:

Hudební těleso:

Pěvecký sbor: **Pueri gaudentes**

Baletní soubor:

Umělecké těleso:

Dirigent:

Sbormistr: Součková Zdenka

Choreograf:

Divadelní režie:

Autor scénické hudby: Petrov Vadim

Obsah: 3. část pětidílné historické hry o inspekci v jezuitském klášteře s vloženým příběhem O alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života.

Noticka premiéry: Část třetí s příběhem O alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života. Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají : O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, M. Riehs, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař, B. Rössner, J. Kanyza, L. Skořepová, J. Štěpnička, M. Štěpánek, Z. Adamovská, B. Navrátil a další. Kamera J. Špelda,

režie O. Kosek.

Noticka reprízy: Dramatická minisérie, ve které nahlédneme do doby dávno minulé a přece v každém z nás nějak obsažené.

Část třetí: O alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života (1996).

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, B. Rössner, J. Kanyza, M. Štěpánek, Z. Adamovská, B. Navrátil, J. Štěpnička, S. Zindulka, J. Vinklář, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař, L. Skořepová a další.

Scénář R. Ráž a E. Verner.

Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek

Tiskové informace: Obecná informace k celému cyklu viz *Ďábel v Praze 1.* - doplněk tiskových informací. Část 3. s příběhem O alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají : O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, M. Riehs, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař, B. Rössner, J. Kanyza, L. Skořepová, J. Štěpnička, M. Štěpánek, Z. Adamovská, B. Navrátil a další. Kamera J. Špelda, režie O. Kosek.

Text: Hieronymus, inspektor a koadjunkt jezuitského řádu, pátrá dál - a nachází dvě rudolfinské pověsti. Ta první, O alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života, vypráví o podvodníkovi, který přichází do Prahy, aby podvedl císaře a tak se obohatil. Najde však zcela jiné bohatství - císařovo přátelství. Za toto přátelství nakonec v souboji s Ďáblem obětuje i svůj život. Inspektor Hieronymus chápe tyto atributy pověsti jako Ďáblu výzvu k rozhodujícímu boji. Začne v klášteře praktikovat systém zákazů a nezakrytých hrozeb, nejistota, strach a napětí mezi jezuitami se stále zvyšují.

Jezuita Hieronymus pátrá dál a nachází rudolfinskou pověst. Je o alchymistovi Scottovi, Rudolfovi II. a elixíru života, a vypráví o podvodníkovi, který přichází do Prahy, aby podvedl císaře a obohatil se. Najde však zcela jiné bohatství - císařovo přátelství. Za toto přátelství nakonec v souboji s Ďáblem obětuje i svůj život. Inspektor Hieronymus chápe tyto atributy pověsti jako Ďáblu výzvu k rozhodujícímu boji. Začne v klášteře praktikovat systém zákazů a nezakrytých hrozeb, nejistota, strach a napětí mezi jezuitami se stále zvyšují.

Účinkující: Adamovská Zlata (Kateřina Stradová), Čenský Jan, Halbich Kamil, Hovorka Karel ml., Kanyza Jan (Scotta), Kolář Jan, Kostelka Lubomír, Navrátil Bořivoj (di Strada), Navrátil Oldřich (inkvizitor Hieronymus), Palusga Zdeněk, Prachař David (malíř), Pueri gaudentes, Riehs Milan, Rösner Boris (Ďábel Hope), Rošetzký Otto, Skopeček Jan, Skořepová Luba, Štěpánek Martin (císař), Štěpnička Jiří (Walter), Tříška Stanislav, Vinklář Josef, Zindulka Stanislav, Žáková Monika

Název pořadu: **Ďábel v Praze**

Název seriálu: Ďábel v Praze

Č. části: 4

Důležitost uchování: A

Pracovní název: Ďábel v Praze 4.-Golem

IDEC: 296 353 13084

Nákl. str.: **Tvůrčí skupina:**

Druh hlavní výroby: VYROBA

Dramaturg: **Otčenášek Jan**

Redaktor:

Režie: **Kosek Otakar**

Kameraman: **Špelda Josef**

Výtvarník: **Architekt:**

Ditrich Miloš

Výt. kostýmů: Pražáková Libuše **Střihač:** Cuc Michal, Pačajová Marie

Mistr zvuku: Pražák David, Seyček Václav **Hudební režie:**

Vedoucí výroby: Nardelli Alexander **Asistent režie:** Němec Petr

Autor námětu: Ráž Rudolf **Autor scénáře:** Ráž Rudolf, Verner Eduard

Překlad: **Distributor:**

Úpravce dialogů: **Autor libreta:**

Autor předlohy/Název předlohy: /

Autor hudby: Křeček Ladislav-úprava

Autor komentáře: **Odb. spolupráce:**

Animátor:

Anotace: Příběh o lásce, Dáblovi a lidském svědomí

Obrazové záběry k pořadu:

Hudební těleso:

Pěvecký sbor: Pueri gaudentes

Baletní soubor:

Umělecké těleso:

Dirigent:

Sbormistr: Součková Zdenka

Choreograf:

Divadelní režie:

Autor scénické hudby: Petrov Vadim

Obsah: 4. část pětidílné historické hry o inspekci v jezuitském klášteře s vloženým příběhem o Golemovi, topiči Markertovi a císařově šílenství.

Noticka premiéry: Část čtvrtá s příběhem O Golemovi, topiči Markertovi a císařově šílenství.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, M. Riehs, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař, B. Rösner, M. Štěpánek, L. Skořepová, V. Vydra, J. Ornest a další.

Kamera J. Špelda.

Režie O. Kosek

Noticka reprízy: Dramatická minisérie, ve které nahlédneme do doby dávno minulé a přece v každém z nás nějak obsažené.

Část čtvrtá: O Golemovi, topiči Markertovi a císařově šílenství (1996).

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, J. Čenský, D. Prachař, B. Rösner, M. Štěpánek, L. Skořepová, V. Vydra, J. Ornest a další.

Scénář R. Ráž a E. Verner.

Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek

Tiskové informace: Obecná informace k celému cyklu viz *Ďábel v Praze 1.* - doplněk tiskových informací. Část 4. s příběhem O Golemovi, topiči Markertovi a císařově šílenství.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, M. Riehs, S. Tříška, J. Čenský, D. Prachař,

B. Rössner, M. Štěpánek, L. Skořepová, V. Vydra, J. Ornest a další.

Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek.

Text: I druhá rudolfínská pověst O Golemovi, topiči Markertovi a císařově šílenství, vyprávějící o omylu císaře, který si popletl přítele s Ďáblem a Ďábla s přítelem, dohání inspektora Hieronyma k extatickému běsnění nad zruďnou metafyzikou alchymie, která je na hony vzdálena lásce Boží - i nad novými, nepředpokládanými podobami Ďábla, který jako by z pověstí vystupoval a ovlivňoval osudy mnichů v klášteře. Vztahy se stávají stále napjatějšími, žádný z mnichů totiž neví, kdy se zloba fanatického inspektora obrátí právě proti němu samému. Objevuje se pocit, myšlenka, že bude třeba nějak tomuto běsnění, na jehož konci je vidět zničení kláštera, za každou cenu zabránit. A cestou k tomu může být už jen vzpoura ve jménu svědomí. I druhá rudolfínská pověst O Golemovi, topiči

Markertovi a císařově šílenství, vyprávějící o omylu císaře, který si popletl přítele s Ďáblem a Ďábla s přítelem, dohání inspektora Hieronyma k extatickému běsnění nad novými, nepředpokládanými podobami Ďábla, který jako by z pověstí vystupoval a ovlivňoval osudy mnichů v klášteře. Vztahy se stávají stále napjatějšími, žádný z mnichů totiž neví, kdy se zloba fanatického inspektora obrátí právě proti němu samému. Objevuje se pocit, že bude třeba nějak tomuto běsnění, na jehož konci je vidět zničení kláštera, za každou cenu zabránit. A cestou k tomu může být už jen vzpoura ve jménu svědomí.

Účinkující: Bábek Jiří, Čenský Jan, Halbich Kamil, Hyrmanová Gabriela, Kolář Jan, Lukešová Barbara, Matyáš Svatopluk, Maurer Viktor (rabi Löw), Navrátil Oldřich (inkvizitor), Ornest Jiří, Prachař David (malíř), Pueri gaudentes, Riehs Milan, Rösner Boris (Hope), Skořepová Luba, Štěpánek Martin (císař), Trojan Ladislav, Tříška Stanislav, Vinklář Josef, Vydra Václav (Markert), Zindulka Stanislav, Žáková Monika

Název pořadu:	Ďábel v Praze		
Název seriálu:	Ďábel v Praze	Č. části:	5
Důležitost uchování:	A	Pracovní název:	Ďábel v Praze 5.-Mydlář
IDEC:	296 353 13085	Nákl. stř.:	Tvůrčí skupina:
Druh hlavní výroby:	VYROBA		
Dramaturg:	Otčenášek Jan	Redaktor:	
Režie:	Kosek Otakar	Kameraman:	Špelda Josef
Výtvarník:	Architekt:	Ditrich Miloš	
Výtv. kostýmů:	Pražáková Libuše	Střihač:	Cuc Michal, Pačajová Marie
Mistr zvuku:	Pražák David, Seyček Václav	Hudební režie:	
Vedoucí výroby:	Nardelli Alexander	Asistent režie:	Němec Petr
Autor námětu:	Ráž Rudolf, Verner Eduard	Autor scénáře:	Ráž Rudolf, Verner Eduard
Překlad:	Distributor:		

Úpravce dialogů: Autor libreta:

Autor předlohy/Název předlohy: /

Autor hudby:

Autor komentáře: Odb. spolupráce:

Animátor:

Anotace: Příběh o lásce, Ďáblovi a lidském svědomí

Obrazové záběry k pořadu:

Hudební těleso:

Pěvecký sbor:

Baletní soubor:

Umělecké těleso:

Dirigent:

Sbormistr:

Choreograf:

Divadelní režie:

Autor scénické hudby: Petrov Vadim

Obsah: 5 část pětidílné historické hry o inspekci v jezuitském klášteře s vloženým příběhem O katu Mydlářovi, strašlivé popravě a očarovaném meči.

Noticka premiéry: Část pátá s příběhem O katu Mydlářovi, strašlivé popravě a očarovaném meči.

Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner. Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, J. Čenský, D. Prachař, B. Rösner, V. Postránecký, L. Skořepová, J. Šťastný, B. Kodetová a další.

Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek

Noticka reprízy: Dramatická minisérie, ve které nahlédneme do doby dávno minulé a přece v každém z nás nějak obsažené.

Část pátá: O katu Mydlářovi, strašlivé popravě a očarovaném meči (1996).

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, J. Čenský, D. Prachař, B. Rösner, V. Postránecký, J. Šťastný, B. Kodetová, M. Etzler a další.

Scénář R. Ráž a E. Verner. Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek

Tiskové informace: Obecná informace k celému cyklu viz *Ďábel v Praze 1.* - doplněk tiskových informací. Část 5. s příběhem O katu Mydlářovi, strašlivé popravě a očarovaném meči. Scénář Rudolf Ráž a Eduard Verner.

Hrají: O. Navrátil, K. Halbich, S. Zindulka, J. Vinklář, J. Čenský, D. Prachař, B. Rössner, V. Postránecký, L. Skořepová, J. Šťastný, B. Kodetová a další.

Kamera J. Špelda. Režie O. Kosek.

Text: Česká země prohrává rozhodující bitvu svých dějin a není jisté, zda Ďábel zcela nezvítězí, zda si nepodmaní lidskou touhu, vášeň a lásku, zda se lidská přirozenost, vykořeněná z podstaty, nestane jen Ďáblovým nástrojem. Zda to nebude jen kat a Ďábel, kteří budou vládnout dějinám, a císař bude jen jejich nástrojem. Otec Pavel, který se vzbouřil proti Hieronymovi, byl poražen inspektorovou schopností zasévat strach. Nikdo mu už není schopen čelit, ani představený kláštera - zdá se, že s klášteřem je skutečně konec. V té nejkritičtější chvíli přichází na pomoc sám Kristus, symbol - i člověk. Muž na kříži překvapivě promluví a uvrhne fanatického jezuitu do osudné polemiky s křesťanstvím. Bůh bolesti a násilí, kterého vzývá inspektor, se střetne s Bohem lásky, protnou se dva principy, spojené s lidským bytím. Česká země prohrává rozhodující bitvu svých dějin a není jisté, zda Ďábel zcela nezvítězí, zda si nepodmaní lidskou touhu, vášeň a lásku, zda se lidská přirozenost, vykořeněná z podstaty, nestane jen Ďáblovým nástrojem. Zda to nebude kat a Ďábel, kteří budou vládnout dějinám, a císař bude jen jejich nástrojem. Otec Pavel, který se vzbouřil proti Hieronymovi, byl poražen inspektorovou schopností zasévat strach. Nikdo mu už není schopen čelit, ani představený kláštera - zdá se, že s klášteřem je skutečně konec. V té nejkritičtější chvíli přichází na pomoc sám Kristus, symbol - i člověk. Muž na kříži překvapivě promluví a uvrhne fanatického jezuitu do osudné polemiky s křesťanstvím. Bůh bolesti a násilí, kterého vzývá inspektor, se střetne s Bohem lásky, protnou se dva principy, spojené s lidským bytím...

Účinkující: Asterová Jitka, Čenský Jan (Tomáš), Etzler Miroslav (Jan Jesenius), Halbich Kamil (Pavel), Hlušička Karel, Juklová Jelena, Kodetová Barbara, Kolář Jan, Langmiller Josef, Meduna Jaromír, Miller Jan, Navrátil Oldřich

(Hieronymus), Postránecký Václav (kat Mydlář), Prachař David, Pueri gaudentes, Rösner Boris (Ďábel), Sedliský Jan, Skořepová Luba, Šťastný Jan (syn kata), Vejražka David, Vinklář Josef, Zindulka Stanislav, Žáková Monika